ara

KÜÇÜKÇEKMECE BELEDİYESİ

MELiH BERK OBJEKTiFiNDEN

“güle güle ara güler”

MELiH BERK OBJEKTiFiNDEN

„güle güle ara güler"

Ara Güler’in ardından

“**Şehir bir kitap gibidir**” der Victor Hugo. Hakikaten de öyledir; bilmediğiniz bir sokaktan bir meydana girdiğinizde, bir mahalleden bir semte ulaştığınız şehirler, aslında bilmediğimiz yaşamlara, yapılara da taşır sizi. Yeni okumalarda böylece başlar, bir kitabın sayfasını çevirir gibi geçersiniz bu sokaklardan, meydanlardan, mahallelerden. Bu keşifler bazen yeni bir yaşamın olanaklarını sunarken, bazen de sığınağımız oluverir.

İki yıl önce aramızdan ayrılan fotoğrafın dünyaca ünlü ismi Ara Güler için de sanırım yeni keşifler, şehirler, sokaklar yeni bir kitabın sayfalarını çevirmek gibiydi. İstanbul ise onun için ayrı bir anlam taşıyordu. Bu güzelim şehrin her köşesini, her anını gözlemlediği, her mevsimini kayıt altına alıp belgelediği fotoğraf karelerine bakınca bizleri de bu şehri okumaya davet ettiğini anlıyorsunuz. Yüzyıllar öncesinden bugüne uzayan kültürel katmanların somut izlerini, yeni oluşmuş semtleri, çalışan, üreten insanların yaşam mücadelelerini, dönemlerinin bütün koşulları ile birlikte görmek, okumak, ondan bizlere miras kalan fotoğraf karelerinde bir tarih yolculuğunda yürümek gibidir. Ara Güler’i insan olarak da çok sevmiştik. Onu seven dostlarından biride Melih Berk’ti. Fotoğraf üstadının son günlerinde de daima yanında olan Melih Bey, Ara Güler ile dostluğunu ölümsüzleştirmek için pek çok anlarını fotoğraflamış. Kimi zaman cep telefonu ile kimi zaman fotoğraf makinası ile... Elbette fotoğrafın efsane ismi ile bir arada olunca fotoğraf çekmeden, çekilmeden olmazdı.

Ara Güler’i sevenleri olarak daima hatırlayacağız.

Aramızdan ayrılışının yıl dönümünde Melih Berk’in çekmiş olduğu Ara Güler ve dostlarının fotoğraflarından oluşan “GÜLE GÜLE ARA GÜLER” başlıklı bir sergi ve bu kitap çalışması ile de sizlerle paylaşıyoruz.

Küçükçekmece Belediyesi olarak Ara Güler’i anarken, Güler ile anılarını yazarak katkı sunan yakın dostları; Şener Şen, İlber Ortaylı, İzzet Keribar, Uğur Yücel, Hıncal Uluç, Cem Yılmaz, Nezih Tevlaş, Maria Ekmekçioğlu, Ercan Arslan, Enis Batur, Avadis Kendir, Deniz Pulaş, Dilek Türker, Hüsamettin Cindoruk, Ozan Sağdıç, Ekrem Ataer, Fatih Aslan, Dayk Miricanyan’a; “GÜLE GÜLE ARA GÜLER” başlıklı sergi için Melih Berk’e şükranlarımı sunarken; bu projenin gerçekleşmesinde emek veren Kültür ve Sosyal İşler Müdürümüz ve ekibine sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Fotoğrafın büyük ismi Ara Güler’i saygı ve sevgi ile anıyorum....

Kemal ÇEBİ
Belediye Başkanı

Ara Güler ile dostları üzerine

Erkan Doğanay

Orhan Peker ile dostluğu...

Yanılmıyorsam 2010 yılı Şubat ayı idi ve adı ile müsenna Ara Kafe'de buluşmuştuk. "Osman Hamdi Bey'in Ölümünün 100. Yılı" nedeniyle Türk resminde "portre" başlıklı bir sergi hazırlığındaydım. Seçkinin olmazsa olmazlarından diye listeye aldığım Orhan Peker'in yapmış olduğu, koleksiyonundaki "Ara Güler" portresi için kendisinden onay alacaktım.

"Ver bakalım şu listeni" dedi. "Kimler varmış bir görelim!.."

Bir yandan listeyi dikkatle inceliyor bir yandan da Orhan Peker ile Ankara'da başlayan ev arkadaşlığını, Peker'in ölümüne dek süren dostluklarını anlatmaya başladı. Orhan Peker ile çok özel anılarını paylaştığı akşam masamızda başka dostları da vardı. Ara Güler'i tanırdım fakat o akşam daha yakından tanıma şansına erişmiş, içsel dünyasının inceliklerini de keşfedebilmiştim. Ara Abi için "insan" yalnızca fotoğraflarının kompozisyonlarını tamamlayan yapay bir unsur değildi. Canlı halleri ile bulundukları ortamlara girmiş, tanımış, sohbet etmiş, hikayelerini dinlemiş, uzun ya da kısa süreliğine onlarla arkadaşlık kurmuş ve sonra fotoğraflamıştı. Bu yüzden Ara Güler fotoğraflarındaki figürler ölmüş olsalar dahi hala yaşıyorlarmış gibi zamanlarının akış anında dondurulmuş ve bakışlarındaki canlılığı bugüne devretmişlerdir sanki. Objektifin arkasındaki göz, yaşam ile kendi değerlerinin sürtüşmesinden çıkan kıvılcımı özgürce görüntülerine yansıtma bilincine ve yeteneğine sahipse, düzlem üzerine gelecek görüntüye ruhunu da katmış demektir.

Ara Güler, fotoğraflarını çekerken öncelikle kendi yaklaşımını ortaya koymuş, yaşama bakışını, bilgisini, seçtiği ya da seçmediği konularını belgelerken, bulunduğu ortamları hissederek, hissettirme derinliğine ulaşmıştı. İnsanları ciddiye alan, değer veren, onları tanımaktan asla imtina etmeyen, dostlarını kutsayan çok yönlü bir karaktere sahipti. O akşam anlatımlarındaki içtenlikten ve "Orhan" adını andıkça gözlerinde ışıldayan sevecenlikten bunları edinmiştim. Fotoğrafçılığına, arşivciliğine duyduğum saygıya bu yönünü de eklemiştim.

Ara Güler, fotoğraflarını çekerken öncelikle kendi yaklaşımını ortaya koymuş, yaşama bakışını, bilgisini, seçtiği ya da seçmediği konularını belgelerken, bulunduğu ortamları hissederek, hissettirme derinliğine ulaşmıştı. İnsanları ciddiye alan, değer veren, onları tanımaktan asla imtina etmeyen, dostlarını kutsayan çok yönlü bir karaktere sahipti. O akşam anlatımlarındaki içtenlikten ve "Orhan" adını andıkça gözlerinde ışıldayan sevecenlikten bunları edinmiştim. Fotoğrafçılığına, arşivciliğine duyduğum saygıyabu yönünü de eklemiştim.

Ara Güler ile Edebiyatın 100 YÜZLERİ

Yapmış olduğum her serginin kataloğunu, sanat kitaplarımı mutlaka Ara Abiye ulaştırıyordum. Yaptığım çalışmaları beğeniyordu. Kitabı uzattığımda her sayfasını dikkatle inceliyor, eleştireceği bölümler varsa açıkça söylüyor, sevmediği kimselerin adını ya da resmini görünce de küfrü basıyor; "Her şey iyi de bunun ne işi var burada" diye bana çıkışıyordu. Mutlaka imzalattığı katalog ya da kitapları; "Bu benimle eve gidecek, arşiv için bize bundan birkaç tane daha getir" der, hemen ardından "Peki! Ne zaman getirebilirsin" diye sorar, verdiğim yanıt üzerine asistanı sevgili dostum Fatih Aslan'ı da takip etmesi için tembihlerdi.

"Osman Hamdi Bey'in Ölümünün 100. Yılında Türk Resminde Portre" kitabını verdiğimde, 100 yazar portresini sergileme teklifi Ara Abi'den gelmişti. Yapı Kredi Yayınları arasından çıkan "Ara Güler ile yazar portreleri 100 YÜZ" adlı kitap, edebiyat tarihimizin görsel ansiklopedisi gibidir. Halide Edip Adıvar'dan Nazım Hikmet'e, Abdülhak Hamit'ten Yahya Kemal'e, Cahit Külebi'den Cemal Süreya'ya varıncaya dek kimler yoktur ki o seçkide... Ara Güler'in böylesi bir görsel bellek oluşturması öncelikle kültür ve sanat alanına bir hizmet idi. Çünkü bu portrelerin çoğunluğunu kendi arşivi için, gazete ya da dergi demeçlerinde, röportajlarında kullanılması üzerine ya da davet edilerek çekmişti. Hemen her alandan edebiyat, resim, müzik, tiyatro, sinema ve diğer disiplinlerden yüzleri kayıt altına alması, bugün hayatta olmayan pek çok isimden geriye kalan fotoğraf ve belgelere baktığımızda ne kadar önemli bir işe imza attığı daha da anlam kazanıyor. Asıl sayı yüzden oldukça fazladır fakat kronolojik bir seçki ile gerek YKY'dan çıkan kitap, gerekse benim küratörlüğünü yapmış olduğum sergide bu sayı dikkate alınmıştı. Küsuratlar atıldı ve bir kesinlik, anlam kazanması ve bir önerme içermesi açısından 100 YÜZ olarak belirlenmişti.

Küçükçekmece'de iki büyük usta; Yaşar Kemal ve Ara Güler

Yaşar Kemal, 1951'de İstanbul'a taşındığında, Cumhuriyet Gazetesi'nde çalışmaya başlamıştı. Ara Güler, yazarın İstanbul'da ilk tanıştığı isimlerdendi ve sonrasında bu dostluğu hiç aksatmadan devam ettirdiler. Ara Güler, ilk tanışmadan itibaren yazarın İstanbul, Tekirdağ, Adana ve Paris gibi farklı şehirlerde/kentlerde yüzlerce kez fotoğrafını çekti. Uzunca bir süre Basınköy'de oturan Yaşar Kemal'i burada defalarca kez ziyaret etmiş, yazarı zamanın Küçükçekmece

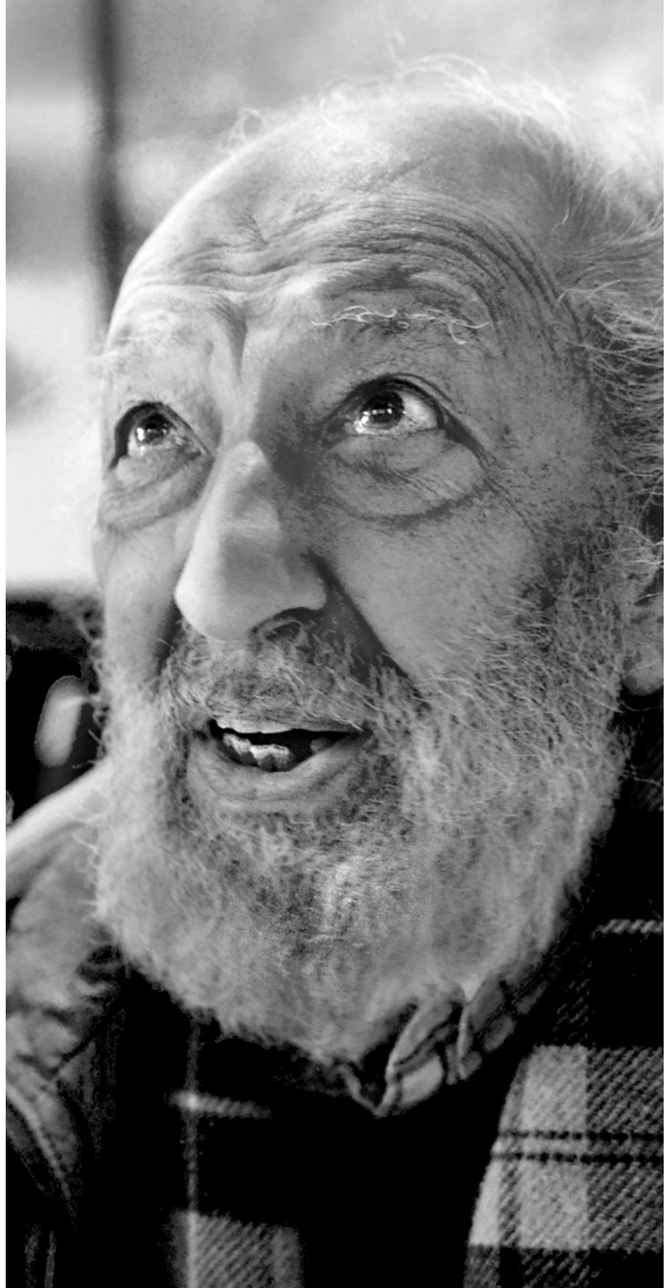

Gölü kıyısında, evinin bahçesinde, semt kahvelerinde, pazarlarında çoğunluğu siyah-beyaz fotoğraflarla belgelemişti.

Yaşar Kemal, onun fotoğrafları için "Ara Güler'in fotoğrafları büyük bir Anadolu destanıdır" diyordu. Gerçekten de öyleydi. Ara Güler'in Anadolu portreleri, kültür katmanları coğrafyasında Anadolu'nun yedi Olimpos dağından kopup gelen ve Anadolu platosu üzerinde birbirlerine sarılan rüzgarlarında yaşayan insanlarının türküsü idi. Bence "Anadolu destanı"nın biri yazılı diğeri görsel temsilcisi iki büyük üstadın yollarının kesişmesi oldukça anlamlı hem de bir zorunluluk gibiydi. Çünkü her ikisi de bu toprakları iyi biliyordu.

Ara Güler arşivinde o fotoğraflara bakarken Küçükçekmece'nin eski hallerine, yaşanan değişimine de tanıklık etmiştim. Hatta o fotoğrafların çekiminden yıllar yıllar sonra Ara Abi ile Küçükçekmece'ye gittiğimizde, insanı hayrete düşüren belleğinin aktarımıyla o günleri tekrar yaşıyor gibi anlatmıştı. Canlılığını koruyan anıları ile artık yerinde olmayan, üzerine yeni yapılar eklenen bütün mekanları, değişen sokakları ve binaları, pastaneleri, kahveleri kodladığı adreslere, tariflere göre tek tek sıralıyordu. "Bomboştu oğlum o zaman buralar, Antikalar diye bir yer vardı, Yaşar Kemal ile Roma sütunlarından birisinin üzerinde oturmuş, sonra ara dar bir sokaktan aşağı, gölün kenarına yürümüştük..." Cümleleri ile en son otuz-kırk yıl önce geldiği semte dair somut izleri tarih ediyordu.

Saygı ve şükranla "güle güle" büyük usta...

“Sanat olmasına lüzum yoktur fotoğrafın. Fotoğraf tarih olayıdır. Tarihi zapt ediyorsun, bir makine ile tarihi durduruyorsun.”

Ara Güler

Ara Güler

1928'de İstanbul'da doğdu. Çocukluk yıllarından itibaren sinemadan çok etkilenen Güler lise yıllarında film stüdyolarında sinemacılığın her dalında çalıştı.

1951 yılında Getronagan Lisesi'nden mezun oldu. Muhsin Ertuğrul'un yanında tiyatro ve oyunculuk eğitimi almaya başladı. Rejisör veya oyun yazarı olmak istiyordu. Bu yıllarda bazı edebiyat dergilerinde ve Ermenice gazetelerde öyküleri yayınlandı. Lise eğitiminin ardında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne devam etti. Ancak fotomuhabiri olmaya karar vermesi nedeniyle üniversiteyi yarıda bıraktı ve askere gitti.

Gazetecilik yaşamına 1950'de Yeni İstanbul gazetesinde başladı.

1956'da Time Life, 1958'de Paris Match ve Stern dergilerinin foto muhabirliğini üstlendi. Aynı dönemlerde Magnum Photos Ara Güler'in fotoğraflarının uluslararası dağıtımına başladı. Nuh'un Gemisi röportajı Magnum Photos tarafından 100'ün üzerinde yayına dağıtıldı. Aynı yıllarda Nemrut Dağı röportajını yaptı ve tüm dünya Nemrut Dağı'nı onun fotoğrafları ile tanıdı. Bir diğer önemli röportajı Afrodisyas ile de unutulmuş bu kentin yeniden keşfedilmesini ve dünyaca tanınmasını sağladı.

1961 yılına kadar Hayat dergisinde fotoğraf bölümü şefi olarak çalıştı. 1961'de British Journal of Photography Year Book, onu dünyanın en iyi yedi fotoğrafçısından biri olarak tanımladı. Aynı yıl Amerikan Dergi Fotoğrafçıları Derneği'ne kabul edildi ve bu kuruluşun Türkiye'den tek üyesi oldu.

1962'de Almanya'da Master of Leica unvanını kazandı. Yine aynı yıl Camera dergisi onunla ilgili özel sayı yayınladı.

1974'de Amerika Birleşik Devletleri'ne davet edildi ve birçok ünlü Amerikalı'nın fotoğraflarını çektikten sonra Yaratıcı Amerikalılar adlı sergisini dünyanın birçok kentinde sergiledi. Yine aynı yıl Yavuz Zırhlısı'nın sökülmesini konu alan Kahramanın Sonu adlı bir belgesel film çekti. Sanat ve sanat tarihi konularındaki fotoğrafları Time Life, Horizon, Newsweek ve Skira Yayınevi tarafından yayınlarında kullanıldı.

1989'dan başlayarak "Day and the Life of..." programına katıldı ve Endonezya, Malezya ve Brunei'de dünyanın en ünlü fotoğrafçılarıyla birlikte çalıştı.

Yıllarca üstünde çalıştığı Mimar Sinan yapıtlarının fotoğrafları 1992'de Fransa'da Edition Arthaud, ABD ve İngiltere'de ise Thames&Hudson Yayınevleri tarafından; Sinan, Architect of Soliman the Magnificent adı ile yayınlandı. Aynı yıl Living in Turkey adlı kitabı Thames&Hudson tarafından İngiltere ve ABD'de, Archipelago Pres tarafından Turkish Style adı ile Singapur'da ve Albin Michel Yayınevi tarafından da Demeures Ottomanes de Turquie adıyla Fransa'da yayınlandı.

2002 yılında Fransız hükümeti tarafından "Lejion D'Honneur; Officier Des Arts Et Des Lettre", 2009 yılında Paris Belediyesi tarafından "La Médaille de la Ville de Paris" ünvanları verildi. 2005 yılında Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Kültür Sanat Büyük Ödülü, 2008 yılında Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Sanat Hizmet Ödülü, 2009 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi Üstün Hizmet Ödülü, 2009 yılında ABD'de Lucie Awards Yaşam Boyu Onur Ödülü ve 2011 yılında Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Sanat Büyük Ödülüne layik görüldü. 2004 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi'nden, 2013 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nden, 2014 yılında da Boğaziçi Üniversitesi'nden "Fahri Doktora" ünvanı aldı. Dünyanın dört bir yanında yüzlerce sergi açtı. Onlarca kitabı yayınlandı. Bertrand Russell'dan Winston Churchill'e, Arnold Toynbee'den Picasso'ya, Salvador Dali'ye kadar birçok ünlü kişinin fotoğrafını çekti, onlarla röportajlar yaptı.

90. yaş günü 16 Ağustos 2018'de Ara Güler Müzesi ve Ara Güler Arşiv ve Araştırma Merkezi ziyarete açıldı.

Ara Güler, 17 Ekim 2018'de 90 yaşında hayata gözlerini yumdu.

Ara Güler, İstanbul'un her köşesini,
her anını gözlemlediği, her mevsimini
kayıt altına alıp belgelediği fotoğraf karelerine
bakınca, bizleri de bu şehri okumaya
davet ettiğini anlıyorsunuz. ■

Güle güle Ara Güler

Melih Berk

**Güzelle çirkini, yalanla gerçeği tartacak terazi
Yaşarken elindeydi...
İnsan yaşarken varır bir ölmezliğe.**

Metin Eloğlu'nun "Varken" adlı şiirindeki bu dizeler, Ara Güler'e ne kadar uymuş...

Ara Güler yaşarken ölmezliğe ulaşmış; ayrıca araya araya Tanrı'yı da bulmuş ve en makbul yere vararak "Büyük Merhaba"yı söyleyebilmiştir...

-Anlatayım: Bir gün bizim evde kalabalık bir kahvaltı sofrasındayız. Cep telefonum elimde, bir şeye bakıyordum. Ara Abi daldı gitti. Bir süre sonra aniden ağzından, "Pusulasız, hiçbir yön bilmeden, karanlıklar içinde, araya araya Tanrıyı bulmak, en makbul yere varmak demektir ve o zaman BÜYÜK MERHABA'yı söyleyebilirsin. MERHABA!" sözleri döküldü.

Donduk kaldık!

Elimdeki telefonun video kayıt düğmesine basabilmiş olmam sayesinde o an ölümsüzleşti. Hatta Ara Abi konuşurken, "Çay isteyen var mı?" diye soran yardımcımızın sesi de arkadan kayda girdi. Ben kayıt zedelendi diye üzülünce Ara Abi, kolumu tuttu ve "Daha güzel olmuş abi, kaydın doğal olduğu böyle anlaşılır" dedi.

"Aksi İhtiyar"ın ardındaki filozof

André Gide, "Anı yazmak, ölümün elinden bir şey kurtarmaktır" demiş. Çok hoş bir söz, insanı iyi de hissettiriyor. Ben fotoğraflar için de aynı duygular içerisindeyim.

Benim tanıdığım Ara Güler, içindeki çocuğu devamlı besleyen, kocaman bir düşünce adamıydı. Takındığı maskelerden dolayı ona "aksi ihtiyar" diyenler olmuştur. Korunma mekanizması olarak; laubali, kültürsüz, çıkarcı ve bayağı davrananları kendinden uzak tutmak için geliştirdiği bir yöntemdi bu imajı. Genel kanının aksine çok düşünceli, etrafı ile ilgili, kadirşinas, kibar bir filozoftu.

"Merhaba", Ara Güler için özel bir anlam ifade ederdi. Sabah, öğlen, akşam, gelince, gidince... Hep MERHABA! Kitap ve fotoğraf imzasında da her zaman MERHABA vardır. Şayet imzanın yanına "tabiatın harikaları" balık, kuş, insan, portre çizerse size önem veriyor, kayırıyor ve sizi seviyor demektir.

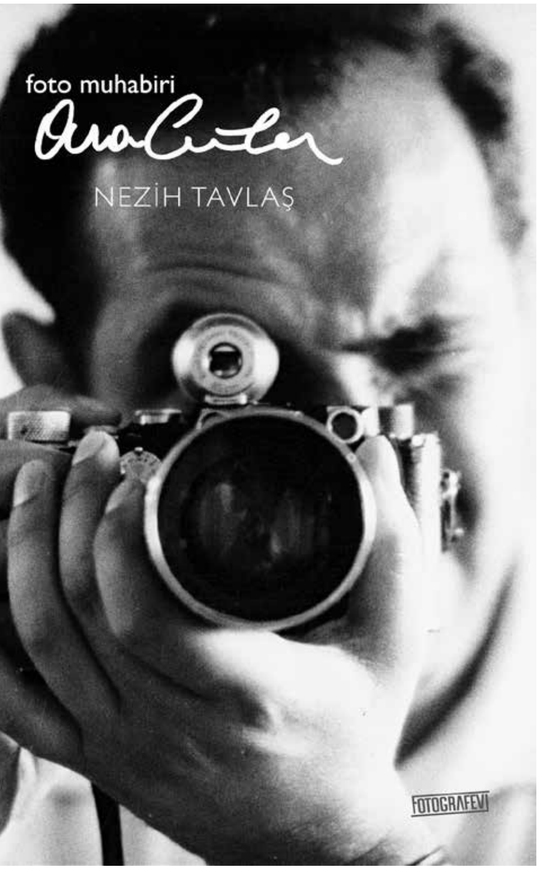

nezih tavlaş ■

“Şimdi büyük merhaba...”

Merhabası Sabahattin Eyüboğlu’ndan Miras

Peki, Ara Güler “merhaba” ile nerede tanışmıştı?

Onun hakkında yazılmış bence en kapsamlı ve doğru eser “Foto Muhabiri Ara Güler’in Hayat Hikayesi”dir. Sevgili Nezih Tavlaş, bu eserinde, Ara Güler’in “ARA GÜLER” olmasında, Sabahattin Eyüboğlu’nun çok büyük payı olduğunu kaydetmiş, Ara Abi de bunu teyit etmiştir.

Haksızlığa uğramış Sabahattin Eyüboğlu enfarktüs geçirmiş. Zaten gönlü kırılmışken, bu sefer de kımıldamadan, konuşmadan yatması gerekiyormuş. Ara Abi, Eyüboğlu’nu görmeye gitmiş. Ziyaret boyunca Ara Güler anlatmış, o dinlemiş. Gitmesine yakın Sabahattin Eyüboğlu uzanıp masadan bir karton almış ve renkli flomaster kalemlerle üç renkli MERHABA yazmış. Merhabasını alan Ara Abi, Sabahattin Eyüboğlu’nun yanından ayrılmış. Bu kartonu sakladığını söylemiş Nezih’e; ümit ederim müzesinde kayıt altındadır.

O gün bugündür hepsine, her zaman merhaba; ama şimdi BÜYÜK MERHABA...

Bir veda çalışması

Bu çalışma bir Ara Güler araştırması, anlatısı, ağıt veya hatıratı değildir. Galiba en doğru ismi, değerli arkadaşım Şener Şen koymuş. Son yıllarında dost olduğumuz Sevgili Ara Güler’e bilinçaltımın “Güle Güle Ara Güler Ağabey” deyiş şekli bu...

Ona ben bu albüm ile veda ederken; benim de yer aldığım dost grubunda Ara Güler ile güzel vakit geçirmiş, anılarla göz pınarlarını doldurmuş olan arkadaşlardan ve ulaşabildiğim meslektaşı gazetecilerden yazı istedim. Bu kıymetli yazıları albüm içerisinde bulacaksınız. Katkıda bulunanlara saygı ile teşekkür ediyorum.

Ara Güler’in çok saydığı, büyük önem verdiği arkadaşlarından Fatma Artunkal’dan yazısını çok uzun zaman bekledim. Sonunda anladım ki acısı çok taze ve bilinçaltı Ara’nın vefatını kabul etmeyi reddediyor. Yazı ısrarıyla, Fatma Hanım’ı daha çok üzmenin bir mânâsı yoktu...

Sevgili dostumuz Emel Sayın, Ara Güler’in son yıllarında tanıdığı, saygı ve hayranlık duyduğu bir sanatçıdır. Bu öylesine derin bir duygudur ki, son gün Emel’in ziyaretinde koma uykusunu bile bölmüş, ellerini ona uzatarak “Ahh Emel” diyebilmiştir... Sevgili divamız da şövalyesine hayranlık ve sevgi duyuyordu; onun acısı da Fatma Hanım gibi çok taze ve derindi.

Hayata veda etmeden son konuştuğu, elini tuttuğu kadından yazı istemek doğru muydu, bilmiyorum. Ben istedim. Ancak yaşadığı üzüntü ve travmayı yazıya dökebilmek için Ara’nın vefatını önce bilinçaltının kabulü gerektiğini anlıyorum.

Elinizdeki albüm benim çektiğim Ara Güler fotoğrafları ve anı kırıntılarıdır.

Sonuçta; ölümsüzlüğe erişmiş sevdiğimiz bir büyüğümüze, onun da yaşarken görüp sevdiği ve arşivine kopyalarını aldığı fotoğraflarımla “güle güle” diyerek veda ediyoruz. Hepsi bu...

Ara Güler hiç tartışmasız çok özel bir insandı. Onu anlatmak benim haddim değil. Ara Abi üzerine yapılmış ve yapılacak araştırmalar, doktoralar ve belgeseller, kendisini belki ve ancak gelecek kuşaklara taşıyabilecektir.

Ara Güler, doksan yıllık yaşantısında yurt içinde ve dışında ne kadar çok insanın hayatına dokunmuş meğerse. Onu azıcık olsun tanıyanlar kendisini sevmiş, saymış, en azından sempati beslemiştir.

Ara Güler’in objektifinin ve kaleminin merkezinde her zaman insan vardır; çoğunluğunda da sıradan insan vardır. Hocası bildiği Sabahattin Eyüboğlu’nun belirttiği gibi, “Bilmek; bütün iş bilmekte; ama dünyanın ötesinde değil, berisinde, gözlerimizin önünde olup biteni bilmekte”. Tüm davranışları, bu söze uygundu Ara Abi’nin.

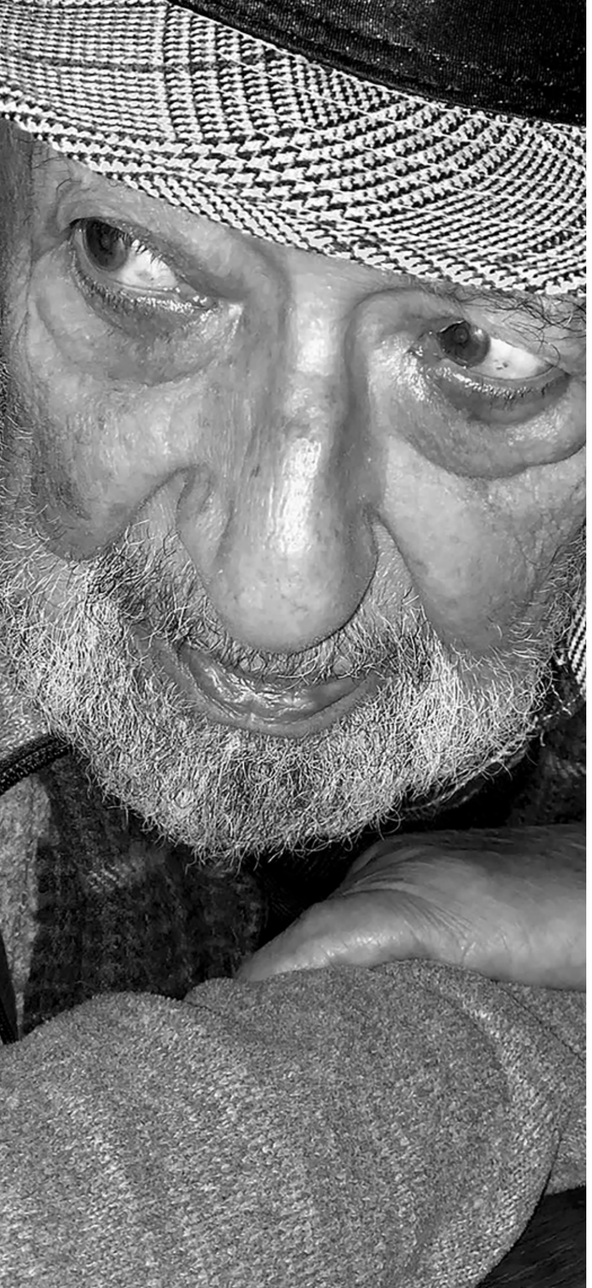

Hayatından çok bilinmeyen kesitler

Basınımızın ve duayen gazeteci dostlarının dahi çok da bilmediği birkaç Ara Güler gerçeğine dikkat çekmeliyim:

● Ara Güler 1928'de Talimhane'de doğarken, Gülhane Parkı'nda da yeni alfabemiz hayata geçiyordu.

● Babası Dacat Bey, Çanakkale gazisiydi, iki ayağından vurulmuştu. Dacat Bey Eczacı Mektebi'nde, Süleyman Ferit Eczacıbaşı ile ömür boyu sürecek bir dostluk kurdu. Ortağı ile birlikte Beyoğlu'ndaki sekiz eczaneden birinin sahibiydi ve kendi markaları ile mamuller üretti. İmal ettiği kremlerin baş müşterileri, birazdan...

● Annesi Verjin Hanım'ın babası Mısırlı Kirkor Efendi, İstanbul'un hatırı sayılan zenginlerindendi. Zamanın en modern kalafat yerindeki torna tezgâhları ile donatılmış gemi tershanesini Milli Müdafaa MM teşkilatına tahsis ettiğinden, Kirkor Efendi'nin yanında çalışanlar askere alınmazdı.

● Çocuk Ara Güler, Atatürk'ü Florya'da denize girerken birçok defa görmüştü.

● 1946 Mayıs ayında, ortaokul son sınıf öğrencisi iken Mahkûm adlı öyküsü yayımlandı.

● Okulu kırdığı zamanlarda Sipahi Ocağı'nda ata, mahallede de bisiklete binerdi.

● Dacat Güler, oğlu avare olmasın diye Ara'yı İpekçi Film Stüdyoları'na çırak olarak yerleştirdi. Ara stüdyoya gire çıka "film tutkunu" oldu. Babasının hediyesi film projektörü ve İpek Film'den temin ettiği sessiz filmler ile okulda, aile meclislerinde ve her fırsatta, her yerde filmler göstermeye başladı. film tutkusu, yüreğini ağzına getirecek bir yangın ile son buldu! Stüdyoya bir daha adımını atmadı.

ARA GÜLER RESSAM PORTRELERİ

● Bu sefer yepyeni bir dünyaya, anne tarafının mesleklerinden tiyatroya yöneldi. Dacat Bey'in ürettiği kremlerin baş müşterileri: Muhsin Ertuğrul, Behzat Budak, Muammer Karaca, Reşit Gürzap, Vasfi Rıza Zobu, Bedia Muvahhit gibi önemli isimlerdi. Ara, temas halinde olduğu bu kıymetlerden etkilendi.

● Ara Güler, yirmi yaşında "Bir Garip Yılbaşı Gecesi" adlı öyküsü ile otuz lira ödül kazandı.

● Babası Ara'yı doktor, eczacı vb. yapamadı; Ara gazeteci olacaktı.

● Ara Güler yetmiş yıllık meslek hayatına, rivayete göre iki milyon kare fotoğraf, bir belgesel, sayısız röportaj, bir de tarihi bir mekan keşfi ve güzel öyküler sığdırmıştır. Bu zaman zarfında içeride ve dışarıda dokunmadığı ve dostluk kurmadığı kaç kişi kalmıştır acaba?

● Ara Güler'in, kendisi çok dile getirmemişse de, foto muhabiri olarak çok saygın etik değerleri vardı. Örneğin İran Şahı kar kayağı yaparken yanı başında düştüğü zaman, fotoğrafını çekmemiştir. İdolü Charlie Chaplin'in fotoğrafını çekebilmek için bir hafta kapısında araç içinde beklemiş; eve davet edildiğinde idolünün tekerlekli iskemleye mahkûm hale geldiğini görünce makinelerini kaldırmış, sohbet ettikten sonra, oradan fotoğrafını çekmeden ayrılmıştır.

● Ürdün Kralı'nın babasının bir fotoğrafını çekebilmek uğruna, aynı akıl hastanesine hasta gibi sevkini yaptırtmış ve yatabilmiştir. (Ama fotoğraf çekememiş, az daha dayak yiyormuş!)

● 1958'de Afrodisias'ı keşfederek dünyaya duyurmuştur. Ören yerinin talanına mani olmuştur.

● Ara Güler "Yavuz zırhlısı" üzerine yirmi yedi dakikalık, konuşmasız, eleştirel bir belgesel yapmış; ancak bu belgesel yasaklanmıştı. On yılda yaptığı bu kısa belgesel, yurt dışı gösterimlerde ödüller almıştı. Beni çok etkileyen bu belgesel üzerine, ileriki sayfalarda ayrıntılı bilgi vermeye çalışacağım.

● 1964 Kıbrıs buhranında; Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral İrfan Tansel ve Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Necdet Uran; Ara'nın istediği şekilde, fotoğraf çekimi için uçakları ve donanmayı harp düzeninde yönlendirmişlerdir.

● Ara Güler eşini kaybettiğinde, kendi deyimiyle "içinde kocaman bir kara delik ile yaşamaya mahkûm olmuştur". Bu nedenle içindeki haylaz çocuğu yaşam sevinci ile devamlı besleme gayretinde olmuştur.

● Ara Güler laubali ve kültürsüz insana tahammül edemez; onlarla yolu kesişmesin diye çaba sarf ederdi. Bir seferinde birisinden bahsettiğimde "s... et o herifi!.. Yirmi beş kelimeyle konuşuyor!" demişti.

Emel Sayın ve
Melih Berk'in doğum gününde,
Ara Güler'de dostları ile birlikte
mumlara üflerken ■

“Milleti biraz şaşırtalım Abi”

Parti başlasın!

Ara Abi ile birlikte katıldığımız ilk büyük davet, kıymetli takı sanatının sihirli ustası Avedis Kendir'in Cağaloğlu'ndaki atölyesinin terasındaki toplantıydı. Manzara inanılmazdı; Marmara Denizi, Sultanahmet Cami, Ayasofya, Topkapı Sarayı, Haliç, Boğaziçi-Köprü... Gecenin karanlığında seyrederken başınız döner, sarhoş olunurdu. Avo, teras duvarına boydan boya ayna koymuş, terasta sırtını manzaraya dönük oturanın bu güzellikten mahrum kalmasına gönlü razı değil...

Davetliler bir dolu güzel insan; aralarında daimi kadrodan Şener Şen, Uğur Yücel gibi Ara'nın tanınmış dostları, o gün için özel misafir değerli sanatçı Cem Yılmaz ve o zamanki eşi Ahu Yağtu da var...

Toplantıların zaman zaman şekli, yeri ve katılımcıları değişiyordu. Avedis Kendir'in atölyesinden başka; Günaydın'ın da sahibi olan askerlik arkadaşı Cüneyt Bey, Avo'nun yalı katında, kendi elleriyle bizi mangal ile et macerasına çıkartıyordu. Marie Esgici'nin Odakule karşısındaki Mekan'ı da açıktı o zamanlar; yemekler mangal yanında parmak yedirtecek kadar lezzetliydi. Zekeriyaköy'deki evimizde, kebapçıda, Fincan Kafe'de, Kilyos Kayıkhane'de, Marie'nin Tünel yakınındaki yeni büyük yerinde, Kınalıada Jash'da toplanıyorduk. Artık tiyatro sanatçısı Dilek Türker, Dr. Hayat Öz, Oryal Bodur ve sevgili divamız Emel Sayın'ın da yer aldığı, Şener Şen'in muhakkak katıldığı grubumuzun rutin yemekli toplantılarını iple çekerdik.

Ara Abi, bu toplantılardan büyük keyif alır ve etrafa neşe saçardı. Bazen gözüne kestirdiği biriyle tavla oynar ve yener; yenildiği zaman ya pulları ya da zarları beğenmez, huysuzu oynardı. Yenilen, çok kızacak diye aslında yenilmiş numarası yapıyordu. (Avedis bu sataşma sana!..)

Yer ve zaman uygunsa; Ara Abi de sıkılmağa başlamışsa içindeki çocuğu salıverirdi. Çocuk dedikse, bu bazen kocaman delikanlı da olurdu...

Dayk anlatır; Jash da bir gün Dayk'a ilerki masada oturan iki kadını işaret ederek “Ben sağdakine, sen soldakine asılsak mı?” demiş... Zihninde oynuyor, eski flörtöz halini yaşıyor.

Zekeriyaköy ‘Ahali’de bir akşam benden çakmak istedi. Buldum, verdim. Merakla bekliyorum, belli bir muzurluk var aklında. Masadaki izmaritlerden birini kuyruğundan tuttu ve çakmak ateşine yaklaştırdı. “Balık üşüdü Abi” dedi...

İçi içine sığmıyor.

Ahali'nin bahçesindeyiz; müzik ve sohbet güzel. Biraz önce bizi masamızda selamlayan bayan şarkı söylemeye başladı. İlk defa görüyordum kendisini. Tekerlekli iskemlesinde oturan Ara Abi, bana; “Bir dakika sonra beni dansa kaldıracak bak görürsün,” dedi.

Güldüm, neler arzu ediyor diye düşünüyordum ki; Hatun elindeki mikrofonu bıraktı ve Ara Abi'nin önünde çömeldi, onu dansa kaldırdı. Ne yaptı, nasıl yaptı bilmiyorum ama kendini dansa davet ettirdi. Önce nazlandı ve bizlerin şaşkın bakışları altında kendini kısa süre de olsa hatunun kollarına bıraktı.

O gün, daha önce bir kere daha yaptığı gibi, benden yanan bir sigara istedi. Bulup verdim.

“Milleti biraz şaşırtalım Abi” dedi. İçiyormuş gibi sigara ile poz verdi. Sosyal medya da onu sevenler endişe ile kızarken, o çocuk gibi eğlenmişti.

Bu foto albümünde bir kısmını göreceğiniz Ara Güler merkezli resimleri; kimseyi rahatsız etmeden çektim. Bırakın rahatsız olmayı, Ara Abi bana yardımcı oluyor; benimle işbirliği yapıyordu.

“USTA
Bir röportajında;
“Usta diye bir şey yoktur!” diyor Ara Abimiz.
“Ustalığı anlayan adam vardır; O adam kültürlü ise, dünya görüşü de varsa, seçme hakkı ve farkındalık oluşur... Bu bilinçte olmayanlar fotoğraf çekemez!
Biz; dokümanter yapanlar, foto muhabirleri devrimizin tarihini yazıyoruz, insan hayatını kayda geçiriyoruz.
Tarih budur...”
Ara Güler böylesine derinliği olan bir değerdi...”

Emel’in şövalyesi

Bizim evde sevgili arkadaşımız Emel Sayın ve benim doğum günlerimiz için bir aradayız. Çok özel ve güzel bir gece...

Ara Abi merakla evi dolaştı; sonunda İran savaşçı miğferini keşfetti ve başına taktı! Emel de içindeki çocuğu besleyenlerden. Özbek gelin başını da o takmaz mı kafasına! İnanılmaz güzellikte bir ikili doğdu; el ele tutuştular, şarkı mırıldandılar... Koştum, fotoğraf makinemi aldım ve çektim. “Hürriyet görmesin, manşetten verir” dedim. “Görsün” dediler; Hürriyet gördü! Manşet değil, sürmanşetten gazetede yer aldılar. Başlık: Emel’in şövalyesi...

Aramızdaki bu seviyeli espri, Ara-Emel çocukça aşk oyunu; Dilek Türker’in arayı bozan kıskanç, kötü kadın rolünü oynaması ile daha da renklendi, yıllarca sürdü, göz pınarlarımızda ve fotoğraf karelerinde bir dolu hatıra birikti. Hatta uzun bir video klip bile yapmıştım.

Bu video beş seneyi aşkın bir süre grup içerisinde kaldı; şimdi Emel’in de müsaadesi ile paylaşıma açık hale getirdim.

İleriki yaşta arkadaş olmuştuk; bu sevgi ve saygı dolu dostluk senelerce, Ara Abi’nin son gününe kadar devam etti. Ara Abi, Emeli çok sevdi ve değer verdi. Her fırsatta Emel ile beraber olmak istedi. Emel de şövalyesini saydı ve sevdi...

90. yaş günü

Dayk ile Kınalıada'da, onun Jash (Ermenice aş anlamına geliyor) adlı güzel restoranında tanıştık. Zarif eşi ve güzel kızı ile Miricanyan ailesini Nurseli de ben de sevdik. Dayk benden on beş yıl genç, ama benden elli kilo şişmandı. Şimdi ben aynı kilodayım, o benden otuz kilo zayıf, fakat yaş farkımız aynı!

Dayk, zaman zaman Ara Abi'yi davet etmek için vesile yaratır ve bizi adada toplardı. Bu özel toplantılarda, Ara Güler'in anlattıkları Coşkun Aral, Ekrem Ataer ve benim tarafımdan, gelecek kuşaklar için video kaydına alınmıştır.

Ağustos'un 16'sı yaklaşıyordu. Dayk, "Ara Güler'in doksanıncı yaşını Kınalıada'da kutlayacağız" dedi. Daha güzel bir yer bulunamazdı. Meşhur kuyumcu Nişanyan gelememiş, ancak her zamanki gibi büyük sürat teknesini bize tahsis etmişti. Ara Abi ile birlikte hepimizi Four Seasons Otel'in rıhtımından aldı; Kınalıada'ya götürdü. İlber Ortaylı Hoca da bizimleydi.

Vakit geçtikçe kalabalık arttı. Ara Abi'nin neşesi yerinde, cıvıl cıvıl! Özel yaptırılmış tişörtlerin birini giyiyor, birini çıkarıyor. Emel Sayın turnedeydi, gelemedi; telefon ile tebrik etti. Ara Abi, Emel'e yollanmak üzere yaptırdığım, üzerinde Hürriyet gazetesine sürmanşet olmuş resimlerinin yer aldığı, "Şövalye geldi aşka, Şövalye'nin aşkı başka" yazılı tişört ile fotoğraf çektirdi. O gün şakalaşmadığı adam kalmadı.

Sevgili dostum Dr. Kemal Ayalp, kapıdan içeri iki güzel kadınla girdi. Kemal'in elinde kocaman bir baklava tepsisi... Antepli ya! Antep'te Ara Güler için özel baklava yaptırtmış ve tepsiyi elinde taşıyarak adaya getirmiş. Ara Abi'nin gözü de kulağı da benden çok uzakta; tanıştırmak için söylediklerimle de baklavayla da ilgilenmiyor. Dr. Kemal ile gelen Deniz Pulaş'a kilitlenmiş durumda, elini öpüyor! Gözleri ruh halini gösteriyor: Usta cam macunu gibi erimiş! Bu fotoğraf kaçmazdı; kaçmadı da zaten!..

(Deniz Pulaş, yazısında bakın o an için ne demiş... İlerleyen sayfalarda bulacaksınız.)

Doğum günü şarkısı çalarken, Ara Abi'nin önüne kocaman bir Leica fotoğraf makinesi (!) kondu. O da bizler de hayretler içerisindeyiz. Leica'nın Ara Güler için ürettiği özel model seçilmiş. Ara'nın imzası kameranın gövdesine kazınmış. O kadar gerçek ki mercekte neredeyse parlamayı görüyorduk. Coşkun Aral, "Ayar yap, çek" dedi. Ara Abi, uzun müddet dokunamadı pastasına!.. Sonunda elini merceğine değdirdi.

Ermenistan'dan gezmeye gelmiş çocuklar, Ara Güler için küçük bir konser verdiler. Hem çaldılar hem de şarkılar söylediler. Çok mutlu oldu. Güzel kadın öğretmenin elini sıkarken, ben "öp, öp" diye tempoya vesile oldum. Ara memnun, kadını öptü; ben çekemedim diye öpmeyi tekrarlattım. Usta çok güzel bir doksanıncı yaş günü yaşadı.

Dayk, bu işi iyi biliyor doğrusu!

“Sizinle yanak yanağa fotoğraf çektirmek istiyor”

İrlandalı kadın fotoğrafçı

Ara Güler'in kadınlarla arası çok iyiydi. Özellikle akıllı ve güzel olanlara düşkündü.

Bir gün Ara Cafe'de genç bir kadınla otururken buldum kendisini. “Al şu kadını başımdan” dedi yavaşça. Sıkılmıştı hatunun sohbetinden anlaşılan. Kadının yabancı olduğunu anladım. İrlandalı bir fotoğrafçıydı ve İstanbul'a Ara Güler ile tanışmaya gelmişti.

Ara Abi önüne bakarak yavaşça tekrarladı: “Al şu kadını başımdan!”

Kadın söyleneni merak etti. Ben de hafif tebessümle “Sizinle yanak yanağa fotoğraf çektirmek istiyor, sonra benimle çalışacak” dedim. Kadın sevinçten uçtu. Ara Abi bana kısık sesle usturuplu bir küfür savurdu. Bir dakika sonra hatunu sevinç içinde uğurladık. Kadını başından almıştım!..

Güzel kadından hoşnut olmayan erkek yoktur. Ara Güler zeki, hoş sohbet ve flörtöz kadınları çok severdi.

Seramik sanatçısı ve oyuncu Yağmur Tanrısevsin Ara Güler'in el kalıbını alıyor ■

El kalıbı

Bir akşam Sevgili dostum Maria telefon ile beni aradı. “Burada pırıl pırıl iki genç var; Üniversite son sınıf öğrencileri. Seramik okuyorlarmış, kız olan dizilerde de oynuyormuş” dedi. Benimle ilgisini kurmaya çalışırken, Maria devam etti; “onlara yaşam coach'u lazım,” dedi. Anlaşılan Sevgili Maria beni kafasında güzel bir yere yerleştirmiş. “Konum değil, ama elimden geleni yaparım” dedim.

Samet Alış ve Yağmur Tanrısevsin Marmara Üniversitesi son sınıfındaydılar. Nurseli de seramik çalışıyordu; iki genç ile birlikte artık sergilere gidiyoruz, Yağmur bizi konserine davet ediyor. Karşılıklı kültür alışverişindeyiz. Seramik dünyasının duayeni arkadaşım Mustafa Tunçalp İzmir'den gelip bize katılıyor.

Yağmur sosyal sorumluluk projesi olarak tanınmış insan elleri üzerinden bir anlatım projesi düşünmüş. Tanıdık tanınmışların başında Ara Abimiz var. Hiç düşünmeden kollarını sıvadı, ancak tek ele müsaade etti. Malum, gün aşırı diyalize giriyor ve diğer kolda damar yolu açık halde...Çok eğlenerek kalıp alındı.

Vefatı üzerinden bir hafta geçmişti. Dayk aradı. Haklıydı, biz fena atlamıştık. Ara Abi'nin defin öncesi maskesi alınmalıydı. Olmadı! Şimdi ne yapılabilir? Değerli Prof. Yılmaz Büyükerşen'e haber uçurttuk. Kilise ikna edilirse, mezar açılarak yüzün kalıbı alınabilir mi?

Hoca bizi katiyen desteklemedi, aksine sakın yapılmasın; çok üzücü olur. Hafızalarınızı zedelemeyin cevabını aldık.

Esasında Hoca Ara Güler mumya heykeli için kendisini Eskişehir'e davet etmiş, ancak tarihlerde bir türlü mutabakat sağlanamamıştı. Büyükerşen Hoca yakın zamanda ölümsüz Ara Güler'in mumyasını müzesine kazandıracağına eminim.

Dünyaya vizörden bakmak

Ara Abi ile onun ARA plakalı arabasıyla Karaköy sahil boyunda ilerliyoruz. Her zamanki gibi önde oturuyor. “Gördün mü?” dedi. “Evet” dedim, “Doğuş İnşaat’a söylemeliyiz, düzeltsinler”. “Hayır abi anlamadın” dedi. “Nedir?” diye sordum. “Abi baksana, inşaat önüne paravan yaptıkları benim büyük fotoğraflarımdan biri düşmüş; aradan Topkapı Sarayı, Ayasofya ne kadar güzel görünüyor. Muhteşem bir kare!” dedi.

Ben ise sadece düşen panoyu görmüştüm. O, adeta fotoğraf makinesinin vizöründen bakıyormuşçasına, beyninde yeni bir kare yakalamıştı! Biz sevenleri, cennette bir fotoğraf makinesi bulur da bize oradan birkaç poz yollar diye inatla hâlâ bekliyoruz.

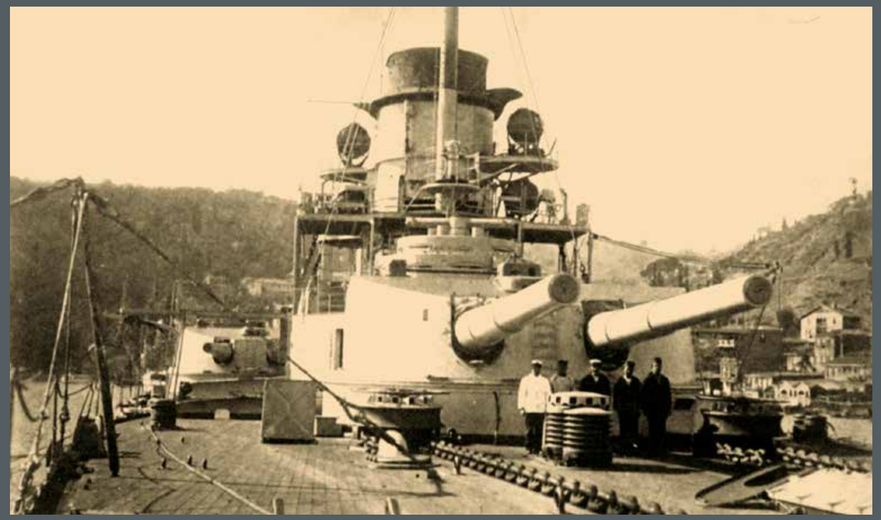

Ara Güler'in çekimi ve yapımına uzun yıllarını verdiği “Kahramanın Sonu” adlı Yavuz zırhlısını anlattığı belgeseli gösterildiğinde oldukça ses getirmişti. ■

İlk ve tek belgeseli: kahramanın sonu

Ara Güler, bir gün konu belgeselden açıldığında bana “Sen benim belgeseli izledin mi?” diye sordu, cevabımı beklemeden devam etti: Nerede izleyeceksin; yasaklandı!

Haberim yoktu belgeseli olduğundan. Şaşkınlığım hem bilmediğim bir belgeseli olması hem de yasaklanmış olmasıydı. Ne çekmişti ki yasaklansın? “Bir kopya verirsin artık, görmek isterim” dedim; cevaplamadı.

Bir gün telefon açtı, “Biz Fatih ile Cumhurbaşkanı’nın kahvaltı davetinden çıktık. Evdeyseniz uğrayacağız.” Devam etti, “Evde TV var mı? DVD oynatıcısı var mı?” muzip şekilde sorularını sıraladı. Anladım ki, istediğim belgeseli bana getirecek ve birlikte izleyeceğiz.

Genç kuşaklar bile "Yavuz" zırhlısını bilir ve üzerine yazılmış kahramanlık şarkılarını hâlâ mırıldanır... Hayatımıza 1914'te Goeben olarak giren, ismi Yavuz Sultan Selim- kısaca Yavuz olarak değiştirilen bu muhteşem savaş makinesi, aslında Osmanlı'nın Birinci Dünya Savaşı'na giriş bileti olmuştur!

Yavuz sadece bizim için değil, çağının zırhlıları arasında başa güreşerek arslanlar gibi savaştığı için başkalarınca da değerlidir! Rivayet muhtelif; Yavuz'u Almanlar geri satın almak istemişler, bu olamayınca karşılığında hediye olarak yeni bir yelkenli okul gemisi teklif etmişler... Reddedilmiş!

Yavuz olarak da, Goeben olarak da kahramanımıza emeklilik; yani müze olma şansı maalesef tanınmamıştır...

Bu sıradışı, entelektüel, çok renkli, sevimli, tatlı, bazen de huysuz, içindeki çocuğu hep canlı tutan delikanlı filozof, çektiği "Kahramanın Sonu" belgeselinin başında önemli bir tespitte bulunuyor: "İnsanlar her çağda kahramanlar yaratırlar ve sonra yine kendileri, kendi istekleriyle yarattıkları bu kahramanları yok ederler!.."

Belgesel çok özel; çok kısa ve neredeyse hiç konuşma yok. İnanın, nefesimi tutmuş şekilde izledim. Son sahne gözümden yaş getirdi; Ara Abi'nin elini öptüm, tebrik ettim.

Yavuz 1950 yılına dek görev yapmış; Süleyman Demirel hükümetince Genelkurmay'ın "Artık fonksiyonu kalmamıştır!" beyanı üzerine MKE'ye satılmış. Ferman verilmiş: "Kahramanın katli vaciptir!.."

Otoritenin bu kararıyla Türk denizcilik tarihinin en ünlü gemisi Yavuz, The Wall Street Journal'a verilen ilan sonucu, jilet yapılmak üzere lime lime edilip kilo hesabıyla İtalyanlara satılmış... Ne acı değil mi?

Usta şöyle isyan ediyordu: "... üzüntülü bir durum ve tam bir dramdı. Acısını hissetmemek mümkün değil. Ben de gayet milliyetçi bir herifim. Yavuz'u satacaklar, hem de kilo ile satacaklar! Jilet olacak!!!"

Yavuz, 1973'te söküm için Seymen İskelesi'ne çekilmiş ve bu katliam, çığlıklar içinde 1976 yılına kadar sürmüştür!

Acıklı hikâyenin şiiri

Yavuz'un parçalanacağını haber alan Stern, Ara Güler'den bir foto röportaj hazırlamasını ister. Bu bölümü kendisinden dinleyelim: "Gittim paşalardan, amirallerden eski fotoğraflarını buldum; ben de Yavuz'un son halini çektim. Neyse, röportajı yaptık! Bir baktım elimde çok malzeme olmuş. 'Bu malzemeden film olur' dedim. Film mi yapayım, başka bir şey mi? Sabırla tarttım ve bekledim. Konunun kafamda oluşmasından çekime geçişi beş yıl kadar sürdü."

... ve sonunda 16 mm film makinesiyle, fırsat buldukça 'bir dost ziyaretine gidilircesine', üç yıl süren parçalanış belgelenmiş. "Yaşamı görsel olarak yazan bir tarihçiyim. Benim fikrim yok; sadece makinem var!" diyerek özetlediği bu ilk ve tek belgesel eserini on yılı bulan bir sürede tamamlayabilmiş. Belgeselin süresi ise sadece yirmi yedi dakika!..

Kendisi bu belgeselini, "Yaptığım; Yavuz'un acıklı hikâyesinin şiiri gibi bir şey! Underground, acayip bir şey çıktı ortaya. Ama sonuç olarak ben yaptığım işten çok memnunum' diye anlatmıştı.

Kahramanın Sonu adlı belgesel. ■

“Makineler stop! Emri dışında, filmde hiç konuşma yok!”

Filmin yürekleri dağlamadaki büyük başarısı da, İlhan Mimaroğlu ve Sonny Sharrock’un çığlık müzikleri ile Ara Güler’in yollarının kesişmesinde yatıyor. Filmde ayrıca Ruhi Su, Udi Hrant ve Bahriye Bandosu da var. Elektronik müziğin ve çığlıkların ritmine uygun sallanan kamera ile akan filmde, kahraman can çekişirken deşilen o kalın çelik karnı görmek; kulak tırmalayan çığlıkları duymak gerçekten de dehşet veren, acılı bir olay.

Kahramandan habersiz, vurdumduymaz ve umursamazları temsilen araya sokulmuş mısır yiyen çocuk; sırıtan, atlayan, zıplayan arsız soytarı ve hayâsız palyaçoları (İsmet Ay, Necdet Akın, Şemsi Güner) filme serpmiş usta. Bu sahneler acınızı artırıyor!

Filmdeki diğer oyuncular, Ara Güler’in deyimi ile “pas, ışık, güneş, demir, çelik, tahta ve çivi...”

Belgeselin final sahnesinde artık su seviyesine inmiş, kalp atışları durmuş Yavuz’dan arta kalanları izlerken, söküm işçisinin kendi kullandığı kırık dökük eski tezgâhının üzerini koruma amacıyla örttüğünü görüyorsunuz! Ancak siz yarattığınız kahramanı koruyamadınız!

Bu sahne yüreğinizi beter dağlıyor; nutkunuz tutuluyor...

Bu belgesele yakın zamanda YouTube’da rastladım. Kaldırılmadıysa hemen izleyin derim.

Usta belgeselini yasaklayan bürokratın ismini yazmış ve gömlek cebine koymuş. Senelerce kendisi ile karşılaşmayı ümit etmiş; soracaktım derdi, “Neden?!” diye...

Bu belgesel yurt dışında çok ödül aldı; ülkede ise sadece özel gösterilerde halk ile buluştu.

Rahmi Koç Müzesi’ndeki Fenerbahçe şehir hatları vapurunda yaptığımız Kartal’ı Kurtarma Platformu toplantımızın sonunda, Ara Abi’nin izniyle ben de bu belgeseli göstermiştim.

Basın Konseyi’nin 10 Şubat 2018’de Büyük Kulüp’te düzenlenen otuz birinci kuruluş yılı yemeğine, önerimle, Ara Güler’i şeref misafiri olarak davet etmiştik. Orada bu belgeseli Başkan’ın ‘vakit yok’ gerekçesi nedeniyle, maalesef, ancak yemek sırasında davetlilere izlettirebilmiştim... Halbuki on yılda tamamlanan bu muhteşem eser, yarım saat bile değildi; tabii yemek yenilirken izlenebilecek bir eser, hiç değildi!..

Yavuz’u kurtaramadınız, bari bunu kurtarın!

İstanbul’un işgal edildiği gün Mustafa Kemal’i Haydarpaşa’dan Galata’ya götüren ve Paşa’ nın İngiliz donanmasına bakıp “Geldikleri gibi giderler” dediği; Kurtuluş Savaşı’nın kıvılcımını üzerinde çaktığı Kartal istimbotunu* kurtarmak ve anıt gemi yapmak için bir platform kurmuştuk.

Kartal İstimbotunu Kurtarma Platformu, Perşembe Pazarı’ndaki Mahkeme Lokantası’nın üst katındaki özel bir salonda, sanatçılarla danışma toplantısı yapacaktı. Toplantının sponsoru, aynı zamanda lokantanın da sahibi olan platform üyesi, değerli Emin Selim Akgül’dü. Ara Abi’ye, “Sen de gelir misin?” dedim; kabul etti.

Ara Abi’yi beklerken toplantının da yapılacağı yukarıdaki odaları ilk kez görecektim. Mahkeme Lokantası’na gittiğimde, başımdan aşağı kaynar sular döküldü; bina tarihiydi ve asansör yoktu! Hemen bir düzen kurdum; kollu bir koltuk kapıya çıkarıldı ve dört pehlivan bulundu. Ara Güler’in gelişi bekleniyor... Ben de kapıda telefon ile Fatih’i yönlendiriyorum.

Hana arabayla sadece Bankalar Caddesi’nden gelinip, İş Bankası yanından sağa sapılırsa ulaşılabilir. Trafik çok sıkışık; bir de araçlar caddede mal indirip bindiriyorlar ya; trafik yürümüyor. Fatih ile konuşurken, telefonda

“Ara Abi duyacaklar! sahanlığa çıkmışlar, seni merakla bekliyorlar.”

Ara Abi’nin sesini duydum. Bildiği, bilmediği tüm küfürleri art arda sıralıyor; kulaklarından buhar çıkıyordu. Sıkılmış! Sonunda hanın kapısına geldiler. Gözleri çakmak çakmak, kızgın!

Tahtına oturdu. Yanında merdivenleri çıkarken, yukarıda kimlerin olduğunu sayıyordum. Birçoğunu muhtemelen tanıyordu zaten. Kimin ismini telaffuz etsem; tanısın tanımasın, sunturlu bir küfür geliyor.

“Ara Abi duyacaklar! sahanlığa çıkmışlar, seni merakla bekliyorlar.”

“Duyanı da, duymayanı da!..”

Saydırıyor! Küfür ettikleri ustayı öyle seviyorlar ki, ne alınan var ne gücenen. Salona girdiğimizde Amiral Cem Gürdeniz’den ressam Muzaffer Akyol ve Devrim Erbil’e, herkes ustayı ayakta alkışladı.

Usta, ilgi karşısında kızgınlığını unuttu ve acele bilge kişiliğine büründü: “Yavuz’u kurtaramadınız, bari bunu kurtarın. Çok da zor bir iş değildir.”

Kartal istimbotu duyarlı ve özverili insan ve kurumlar sayesinde kurtarıldı. Titiz bir çalışmayla 1918’deki haline getirildi; çok görkemli bir törenle Deniz Kuvvetleri’ne anıt gemi olarak Beşiktaş’ta yerini alması şartıyla devredildi. Hâlâ yerine konmasını bekliyoruz!

*** O günkü adı Enterprise, Fransız bandralı bir istimbot! Saray, namağlup ‘Sarı Paşa’sını karşılayarak Galata’ya geçirmek için bir sandalına bile hükmedemiyor. İşgal Kuvvetleri Komutanlığı’ndan rica ediyorlar ve işgalcilerin himmeti ile ancak bu istimbot yollanıyor. O günlerin acizliği, ne kadar bariz değil mi?**

Neye dokunsam tarih oluyor abi

Hastanede yemeği hep odada yememesi, aşağıya lokantaya gitmesi için ikna ettim. Bilenler bilir; dolaşmayı çok severdi Ara Abi. “Yürüyecek miyim?” dedi; tekerlekli iskemle, asansör devreye girince hoşuna gitti. Nurseli’yi gördü; hemen iltifat etti: “İyi ki geldin. Ben de seni düşünüyordum.”

Yemekte sohbet ediyorduk, ancak gözleri kapanıyor ve başı öne doğru gidiyordu. Mecali hiç yok! İlgi duyacağı konuları açıyoruz; derken elinde Leica fotoğraf makinesi ile sevgili dostumuz Oscar Fuchs yanımıza geldi. En sevdiği meşguliyet bulunmuştu.

“Ağabey, sen bizi hiç çekmedin” dedim. Makineyi eline aldı, ancak yükünü hafifletmek için alttan biz destek veriyoruz, makineyi kaldıramıyor. “Neye dokunsam tarih oluyor abi” dedi ve birkaç poz Nurseli ile benim fotoğrafımızı çekti. Fatih de aynı anda hepimizin fotoğrafını çekmiş!

Bu fotoğrafların, büyük ustanın son kareleri olduğunu o an bilemezdik...

> **Emel eliyle alnını, yanaklarını okşadı; vedalaştı şövalyesiyle...**

Emel'in Vedası

Vefatından bir gün önce Ara Abi sanki hepimize küstü, ağzını ve gözünü hiç açmadı. Hastanede yardımcısı Fatih ve ortak dostumuz Dayk Miricanyan ile bu üzücü tablo nasıl düzelir diye düşünüyorduk. Cevabını bulamadığımız, birazdan anlatacağım başka bir sorun daha vardı.

Akşam üzeri telefonum çaldı, arayan Emel'di. Hastaneye ziyarete gelmek istiyor, orada mıyım diye aramış. Geldi, yanına vardık; o hâlâ çok derin uykuda...

"Ara Abi, bak kim geldi" diye bağırdım. Hiç tepki vermedi.

"Ağabey bak Emel sana gelmiş" der demez, gözler kocaman açıldı, eller Emel'e uzandı ve "Ahhh! Emel..." dedi.

Takip eden hırıltılı sözleri hiçbirimiz anlayamadık. Çok dramatik ve aynı zamanda çok sevgi dolu bir sahneydi. Sevgili Emel eliyle alnını, yanaklarını okşadı; vedalaştı şövalyesiyle...

(Aslında bu dramatik ve üzücü anın fotoğrafını, ikinci odanın kapı aralığından Dayk çekmiş, ama buraya aktarmayı uygun bulmadım.)

Ara Güler, siyah ve beyaz kadar yaşamın gerçeğine vakıf ama arada daha ne zenginlikler barındırdığını arayıp bulan bir kâşif. ■

Dayının bacağı...

Benim okulum İngiliz Erkek Lisesi'nden, benden çok önceleri Ara'nın 100 metre şampiyonu dayısı, O. Adurjan Şahin geçmiş. Okul o zamanlar spora çok önem verirdi, dayı bey de egale edilemeyen 100 metre rekor sahibiymiş. Anne tarafının belası şeker hastalığı nedeniyle, şampiyonun iki değişik tarihte bacakları kesilmek mecburiyetinde kalınmış. Yaşanılan çok üzücü ve travmatik bir olay...

Ara Abi bu olayı kara mizaha bağlayarak öyle anlatırdı ki, gülmemek mümkün değildi. Yardımcısı Fatih de bu kitap için yazdıklarında 'dayının bacağı'na gönderme yapmış.

Hikâye acıklı; ancak iki bölümü Ara Güler anlatımıyla komik... İlk kesilen ayak, hastane odasının banyosunda muhafaza ediliyor. Dayının eşi tuvalete giremiyor. Defin işlemlerini Ara, zor da olsa hallediyor. Bacak Zeytinburnu Balıklı Ermeni Mezarlığı'na defnedilebiliyor. İkinci bacak kesildiğinde Ara seyahatte; evrak sorunu yaşanıyor ve ikinci bacak ancak Şişli Ermeni Mezarlığı'na defnedilebiliyor.

"Şimdi sorun büyük" derdi Ara; "Dünya'nın sonu geldiğinde İsa Peygamber 'KALKIN!' diyecek. Dayım ne yapacak? Ayağının biri İstanbul'un diğer ucunda; koşamaz. Kıyamet günü Metro da çalışmaz; çalışsa dayımın yanında jeton var mıdır acaba?!"

Bu hikâye anlatılır, gülünür dururdu. Ancak; Ara Abi hastaneye son yattığında, ayaklarından birinin parmaklarında kangren teşhisi konuldu... Kendisine duyurulmadı; doktorlar parmakları kesmenin yetmeyeceğini, ayağın en azından bilek, belki de diz altından kesilmesi gerektiğinde ısrarlılar...

Fatih, Dayk ve ben karalar bağladık! Bu sorumluluk nasıl alınır? Aileden yakın kimse yok! Ara Abi bunu katiyen kaldıramaz; masada kalır! Dayının hikâyesi beter şekilde tekrarlanıyor...

Ara Güler'e hiçbir şey söylemedik; ama o kaçın kurası? Hiç sormadı; ama sezmiş olmalı. Uyurken yatakta elleri ile karnına çektiği bacaklarını yokluyor; yerinde duruyor mu?.. Kontrol ediyor... İnanılır gibi değil! Cerrahlar bizi karar için sıkıştırıyor; biz öylesine içten dua etmiş olmalıyız ki, Ara Abi ayağının kesilmesine gerek kalmadan dünyaya veda etti. Üzüntü ve ferahlama; çok garip!

Ara Güler'den bahis açılınca, dayının bacağından başka, bizlere anlattığı ölü köpeğin gömülme macerası ve Hayat mecmuasından ayrılırken hiç geçinemediği patronu Şevket Rado ile sürtüşmesi (!) olayı akla gelir.

Hayat mecmuasından ayrılışını, YouTube'da da izleyebileceğiniz üzere büyük bir şevk ile anlatırdı. Çanakkale Şehitler Anıtı'nın açılışına Ara Güler ile Fikret Arıt gitmek istemektedir, ancak amirleri Şevket Rado kendilerine hakaret ederek mani olur. İpin koptuğu konu budur. Altmış yıllık dostu, meslektaşı, fotoğraf sanatçısı Ozan Sağdıç da o zaman Hayat mecmuasında çalışmaktadır. Olayı o da yaşamıştır. "Ara, dinleyenlerin davranış ve iştahlarına göre, olayları her anlattığında hikâyeyi daha renkli hale getirirdi" demektedir.

Ara Abimiz çok iyi bir tiyatro oyuncusu olabilecek bir hikâyeciydi aynı zamanda...

Şehrin çarpık kentleşme ile nasıl betonlaştığını, bir köpeği gömecek küçük bir toprak parçası arayışlarını ve yurdum insanının bu konudaki çıkarcı davranışını nasıl komik bir şekilde hikâye ettiğini ben anlatmayayım.

Ara Güler, siyah ve beyaz kadar yaşamın gerçeğine vakıf ama arada daha ne zenginlikler barındırdığını arayıp bulan bir kâşif... ■

Yabancı basının özel ilgisi

Dostum Prof. Dr. Heath Lowry ile Ara, seneler önce Washington D.C.'de Ara Güler fotoğrafları ile hazırlanan "SİNAN" sergisi münasebetiyle tanışmışlar. Sonra görüşme fırsatları çok olmamış. Heath Hoca'yı bir gün Ara Cafe'ye götürdüm. Ara Abi sevindi, hasret giderdiler.

Bir kere de Heath Hoca, "Ben Aydın Boysan ile hiç kadeh tokuşturmadım" deyince Aydın Abi'yi, Ergin İmre'yi ve Metin Berk'i de alarak Maria'nın Etiler'deki mekânında Ara Abi ve Heath'i rakı sofrasında bir araya getirmiştim. Sevgili Maria yazısında bu yemekte yaşanan komik olaya atıf yapmış.

Heath Lowry'nin hastaneye yattığını duyduğunda Ara Abi Hoca'yı ziyarete koşmuştu.

Heath, 19 Ekim 2018 akşamı beni telefon ile aradı. "Yanımda eskiden tanıdığım iki yabancı kadın gazeteci var. Yarın dönmeleri gerekiyormuş. Gazetelerine Ara hakkında yazı yazacaklar. Ara'nın senin çektiğin fotoğraflarından verebilir misin, bir de vakit ayırıp onlarla konuşur musun?" diye sordu. "Olur tabii" dedim.

Ertesi sabah erkenden, cenaze töreninden önce Kathimerini gazetesi yazarı Bayan Krystalli Glyniadakis ile Ara Cafe'de buluştuk. Ben kendisine, çektiğim bir dolu Ara Güler fotoğrafını elektronik ortamda bedelsiz verdim ve Ara Abi'yi tanıdığım şekilde, biriktirdiğim hatıraları anlattım. Gazetenin 27-28 Ekim tarihli hafta sonu sayısında, tam sayfa fotoğraflarım ve anlattıklarım yer aldı. Diğer gazeteci Margarita, bir kuzey ülkesindendi. Erkenden ülkesine uçtuğu için randevuya gelemedi. Ama Krystalli'nin benim verdiklerimi paylaşmasıyla gazetesine yazı gönderebilmiş.

Ancak bu kadar güzel anlatılabilirdi

Ara Cafe yanı... Galatasaray Lisesi ile Yapı Kredi Kültür Sanat'ın arasına kurulan platforma, Ara Abi'nin Türk Bayrağı örtülmüş naaşı yerleştirildi ve bir kürsü kondu; arkasında da büyük ekran... Olabildiğince güzel ve Ara Abi'ye yakışır bir cenaze töreninin birinci ayağı burada yapıldı. Naaşı omuzlarda, yakındaki Beyoğlu Üç Horan Ermeni Kilisesi'ne taşındı.

İzzet Keribar ■

Kilise kalabalık cemaati alamıyordu; siyasi zevat da vardı. Ancak herkes anlayışlıydı. Meslektaşları, foto muhabirleri, üst kata buyur edildiler. Dayk dostum elimden tutup beni öne taşımasa, kilise dışında kalabilirdim. Daha önce Ermeni arkadaşlarımın ailelerinin cenazelerine katıldığımdan, yol yordam ve protokole aşinaydım. Sıra Kilise Episkoposu Sahak Maşalyan'ın Ara Güler hakkında yapacağı konuşmaya geldi. Yüreğim hopladı; kendisini yakından tanımış dostları ile göz göze geldik. Ara Abi'miz dindar değildi. Kilise ona hangi göz ile bakıp, ne anlatacaktı acaba?

Bir cenazenin ardından yapılan, kıskanılacak, ancak hak edilmiş, böylesine güzel ve sade bir konuşmayı şimdiye dek ne duydum ne de gördüm. Söylenenler, ancak çok ciddi bir Ara Güler araştırması sonucu söylenebilirdi. Vefatı ile kilisedeki tören arasında geçen üç günde, bu araştırma başarıyla nasıl yapılabilmişti? Sayın Episkopos Sahak Maşalyan'ın konuşmasının bu kitapta da, kısmen de olsa yer almasını arzuladım. Birkaç bölümü paylaşayım:

Ara Güler'in insanlığına gelince....

Eğri bir cetvelle düz bir çizgi çizemezsiniz. Eğri bir insandan da doğru bir hayat çıkmaz. Sadece doğru insanların becerebileceği bir şeydir doğru yaşamak. Ara Güler doğru adamdı. Bu yüzden doğru yaşadı, dolu dolu yaşadı. Başarılarla ve dostluklarla taçlanmış, uzun, sağlıklı ve mutlu bir ömür, doğruluğunun mükafatı oldu.

O doksan yıllık bir çınardı ve bilirsiniz, çınarlar ayakta ölürler.

Bazı insanların elinde sihirli bir değnek var gibidir. Dokundukları yerden kıvılcımlar çıkartarak güzelleştirirler dünyayı. Bazı insanlara salt var olmak yetmez, onlar ışık saçmak isterler. Hayata, ideallerine ve işlerine adanmışlıkları öylesine yanıp tutuşurcasına olur ki yangınlarından büyük aydınlıklar doğar. Elinde kamerası, saatlerce uygun bir görüntü peşinden koşan bir avcıydı Ara Güler. **Bir ışık ve gölge avcısı.** Ara'nın yanıp tutuşmasından dünyanın nice karanlık köşesi, özellikle güzel İstanbul'umuz aydınlandı. Onun aydınlatıp kaydettiği anlar, anılar ve tarihi tanıklıklar hiç kaybolmayacak. Bir meslek icra etti. Foto muhabirliği. **Kendisi fark etmeden bu basit zanaatı bir sanata dönüştürdü.**

Usta, ölene kadar yaptığının bir sanat olmadığını iddia etti durdu. İşlerini ve emeğini görenler öyle düşünmüyordu. Fotoğrafları apaçık birer sanat eseriydi. Çünkü seyredenlere sanatın oluşturduğu coşkuyu ve zevki aktarıyordu. O ise fotoğraflarının sanatsal yönünden ziyade haber ve duygu aktarması, tarihe tanıklık etmesi ve insanları düşündürüp empati oluşturması yönüyle ilgileniyordu.

Ara Güler dindar mıydı?

Eğer dindarlık Tanrı'nın yarattığı yaşamı kutlamak ve kutsamaksa, evet. Çünkü o, bu yaşamın her kıvrımını,

İzzet Keribar ■

detayını takdir etti. Yaşam denen mucizeyi anlamaya çalıştı. Eğer dindarlık insanı keşfetmekse, insanı yüceltmekse, **Tanrının yarattığı tabiat ve insan kitabını incelemek, araştırmak ve takdir etmekse, pek çok kişiden daha çok dindar olduğunu söyleyebiliriz. Eğer kimseye zarar vermeden yaşamı zenginleştirmekse dindarlık, eğer saflıksa, doğru bildiğini bir çocuk gibi yalın diyebilmekse, paraya pula önem vermeden işini namusluca yapmaksa eğer, pek çoğumuzdan daha dindardı.**

"Ölüm" der Albert Camus, "Ölüm bir insanın yaşayacağı en muhteşem maceradır."

Ara Güler'in de en muhteşem macerası başlıyor şimdi.

Sonsuzluğa uğurluyoruz onu. Severdi macerayı. Mesleğiydi macera. Balta girmemiş ormanlara, çıktı. Uçurumlarını seyretti bu harika dünyanın. Çöllerde de gezdi, sonsuz okyanuslarda da. Antik şehirler keşfetti.

Şimdi ölüm denen o siyah gizemin ardında ne olduğunu keşfedecek. Ne kadar isterdi **fotoğraf makinesini yanında götürebilmeyi öte tarafa.** Ne güzel olurdu cennet çiçeklerini çekip bize gönderebilseydi. Bulutsuz gülebilen mutlu ve ölümsüz ruhlar neye benzerler, acaba? Onların ateş arabaları nasıl uçar? Meleklerin kanatlarındaki pırıltılar ne kadar göz alıcıdır, kim bilir?

Oralarda da fotoğraflanacak İstanbul gibi güzel şehirler vardır mutlaka?

Ne zannediyorsunuz, sadece bu gezegende mi hayat var?

Tanrı'nın yaratabileceği en güzel dünyanın bu olduğunu mu sanıyorsunuz?

Mukaddes İncilimizde müjdelenmiştir.

"Gözün görmediği, kulağın işitmediği harikalar, Tanrı'nın kendisini sevenler için hazırladığı güzellikler" iyi insanları bekliyor. Ustayı bekliyor.

Güle güle git, varbet, sevgi adamı Ara Güler. Biz buradayız, hepimiz. Dostların, seni yakından tanıyan, tanımayan herkes. Yüzümüz sana dönük, eğiliyoruz büyük emeğinin önünde. Tüm bir ülke, selamlıyoruz seni.

Minnettarlığımızı sunuyoruz bize bıraktığın insanlık mirası için. Yaşamın boşa geçmedi. Güzelleştik, aydınlandık seninle. Allah rahmet eylesin. Nurlar içinde uyu.

Ne kadar doğru ve ne güzel değil mi?

Toprağın bol olsun, nurlar içinde, huzur dolu uyu Ara Abi...

AMİN!

Cenaze töreninin üçüncü ayağı, Şişli Ermeni Mezarlığı'nda, aile kabristanına toprağa verilmesi ile devam etti. Aile mezarlığı adeta çiçek tarlasıydı, rengârenk...

■ ■ ■

En büyük katil kim abi?

Laf ölümden açılmışken... Bir gün durup dururken bana sordu: "Dünyadaki en büyük katil kimdir?" Şaşırdım; uzunca suskunluğunun bir nedeni varmış demek, zihninde bir hesaplaşmanın içindeymiş. Ben standart bir cevap verdim, "Hitler mi, Stalin mi?" Güldü: "Değil be abi, hiçbiri değil! Tanrı yahu! Tanrı! Baksana her gün kaç milyon insanı öldürüyor!"

Ölüm üzerine çok konuşmazdı aslında...

Melih Berk, Kemal Kılıçtaroğlu'na kendi çekmiş olduğu Ara Güler portresini hediye ederken. ■

Taziye ziyareti

Fatih Aslan, yirmi yılı aşkın Ara Güler'in hizmetide bulunmuş; şoförlük ile başlayan hizmet, sonunda Ara Güler'in mutemeti, eli ayağı olarak son gününe kadar devam etmişti. Ara Abi de bu hizmeti ödüllendirmiş; tüm servetini ve adını taşıyan vakıftaki yerini Fatih'e bırakmıştı. Vefatından bir hafta sonra, Fatih aradı, "Kemal Kılıçdaroğlu ile Canan Kaftancıoğlu taziye ziyaretine gelecekler. Sen de gelirsen sevinirim abi" dedi. Tabii ki taziyede hazır bulunurdum. Ara'nın yakını olarak görülmüş olmam bir şerefti. CHP Adalar teşkilatından Arev Cebeci, dostum Dayk Miricanyan, Fatih ve ev çalışanlarıyla, Ara Abi'nin evinde buluştuk.

Kemal Bey'e anı olarak hediye etmek üzere, acele ile benim çektiğim ve Ara Abi'nin de beğendiği portresinden bir tane bastırtarak çerçevelettim. Bu fotoğrafın özel bir yeri vardı bende. Bizim evde o portresini görünce, "Bana da yaptırt; arşive koyacağım. Güzel olmuş abi, beş yüz adamdan eyisin!..." demişti. Onurlandım. "Tamam size de bastırtacağım, ama bu söylediğinizi yazıp imzalar mısınız?" dedim. Beyaz imza kalemini aldı, yazmaya başladı; araya bir soru girdi, o nedenle durdu, sonra gülmeye başladı. Göz göze geldik, "Ne yazıyordum? Unuttum abi!" dedi... Duvarımdaki fotoğraf bu olayı yansıtmaktadır.

Kemal Kılıçdaroğlu Taziye evinde. ■

O fotoğraf, birkaç diğer resmi ve bana hediye ettiği beş fotoğraf bir arada, duvarımda özel yerlerini koruyorlar. Aralarına iki Ara Güler eseri daha eklendi. Birisi sevgili dostum Bülent Turan'ın Ara Güler çizimi; diğeri genç seramik dehası Samet Alış'ın beyaz porselen Ara Güler çalışmasıdır... (FOTO)

Sayın Kılıçdaroğlu ile ilk kez, 17 Nisan 1993'te, Amerika'ya giden bir uçakta tanışmıştık. O, SSK Genel Müdürü; ben sağlık sektöründe bir firma sahibi ve yöneticisiydim. Sağlık hizmetlerinin güvenlik ve kalitesini artırmayı amaçlayan, kâr amacı gütmeyen, ECRI adlı bağımsız bir kuruluşun düzenlediği konferansa ben konuşmacı olarak davetliydim. Ankara'dan da Sağlık Bakanlığı Müsteşarı, daire başkanları ve Kemal Bey dinleyici olarak katılmışlardı. Konferanstan sonra Amerika'daki sağlık sektörünün önemli imalatçıları ile tanışmış, fabrikalarını gezmiş ve hastaneleri ziyaret etmiştik.

Ben Kemal Bey'i çok saygın ve entelektüel bir bürokrat olarak tanıdım. Bir fincan kahve ikramını bile kabul etmeyen bir kişiliği vardı Seyahatte kendisiyle seviyeli bir dostluk gelişmişti. Ancak ayrıcalık istediğim sanılmasın diye kendisini bir daha aramamıştım.

Taziye ziyaretinden belki iki ay önce, Kartal Belediyesi'nin yaptırdığı Yaşlılar Huzur Evi'nin açılışında karşılaşmıştık. Kemal Bey beni görünce yanıma geldi ve "Kilo almışsınız" dedi. Hafızası kuvvetli insanlara hayranım! Onca sene sonra beni tanımasına şaşırmıştım. Toparlandım ve

Kılıçdaroğlu'nun taziye ziyareti. ■

"Terzimi değiştirmem gerek anlaşılan. Onun suçu" dedim. Gülüşüldü...

Şimdi bir defa daha karşılaşıyorduk, Ara Abi'nin evinde...

Ev küçük. Ara'nın meslektaşları, foto muhabirleri, kalabalık; o nedenle içeriye sadece AA ve TRT muhabirleri alındı; arkadaşları ile görüntüleri paylaşmak şartıyla.

Kemal Bey, hediye ettiğimiz Ara Güler portresini çok beğendi; ben de sevindim. Sohbet ve ikramlar devam ederken Kemal Bey'e "Beyaz Güvercinli Adam- Ecevit" Ara Güler fotoğraflarıyla, bir dönem kitabındaki gülen İsmet İnönü fotoğrafını göstererek, "Bunu tüm parti binalarına asmayı düşünmez misiniz? Böylesine sıcak ve güzel gülünebilir mi?" dedim. Hak verdi. Duvarda Picasso'nun çizdiği Ara resmini görünce, "Büyük cesaret bunu evde, duvarda tutmanız!" dedi. Çalınmasından endişe duydu. Duvardakinin ilk günden bu yana fotokopi olduğunu, aslının kasada saklı olduğunu öğrenince rahatladı.

Kemal Bey, Ara Güler'in ülkeye, Türk kültürüne ve tanıtımına büyük katkılarını her zaman takdir ettiklerini; arşivinin Doğuş grubunca korumaya alınmasına sevindiğini beyan etti.

Aklıma, Ara Abi'nin bir olay üzerine söylediklerinden hemen sonra etrafına bakarak,

"Şimdi politik bir şey söylemiş olur muyuz?" demesi geldi. Her davranışından, her yaptığı veya yapmadığından farklı yorumlar yapılabilmesi onu tedirgin ediyordu.

Kemal Bey'in Ara Güler'in politik tutumunu bilmeye hakkı vardı. Bize bir gün gülerek anlattığı muzipliği Kemal Bey'e aktardım. Son seçimde Ara Abi ile birlikte Fatih de kabine giriyor, yardımcı olmak için. Gerisini kendinden dinleyelim: "Abi, evet mührü elimde. Fatih gözümün içine bakıyor; onun desteklediği partiye rey vereceğimi ümit ediyor. Elimdeki mührü Fatih'in tercihine doğru yaklaştırdım, suratındaki gülümsemeyi izledim ve aniden CHP kısmına bastım! 'Oğlum bu aile geleneğidir' dedim."

Kemal Kılıçdaroğlu ve Melih Berk. ■

İçimdeki sızı

İnsan aklına gelenin başına da geleceğinden korkar. İşte, aşağıda anlatacağım öyle bir korku... Sonunda o korku, içimde yerleşik bir sızıya dönüştü!

Ara Güler, Galatasaray'daki kendi yenilenmiş binasında açılacak Ara Güler Müzesi'nin çeşitli nedenlerle gecikmesine çok üzülüyor ve kızıyordu. "Ben yaşarken görmeliyim" diyordu. Göremedi maalesef!..

Temmuz ayında beni eve çağırdı. "Ara Cafe'de bu iş konuşulamaz" dedi. Çok dertliydi, anlattı, içini döktü, kendi usulünce kızgınlığını küfür ile ifade etti. Çok haklıydı. Müzenin gecikmesi yanında, kızgınlığına sebep başka konular da vardı. Benden, onun ağzından endişelerini dile getiren bir mektup yazmamı istiyordu.

4 Temmuz 2018 tarihli mektuba, Orson Welles'in, "I know how it's to be young, but you don't know how it's to be old" şarkı sözü ile başladım. Bitirince, Ara Abi'den onay almak için taslağı Fatih'e ilettim. Beni aradı; mektubu beğenmişti. "Şarkı sözlerini Türkçe yaz, belki İngilizce bilmeyen olur" dedi. İsteğini yerine getirdim. Mektup yerini buldu mu? Bilmiyorum. Bildiğim tek şey, istekleri yerine getirilmemişti!

Hayali hologramdı

Mektupta, benim üzerinde çok durduğum, kendisinin de çok beğenerek benimsediği "hologram" önerisi de vardı. Ülkede hologramı kim hakkıyla yapar sorusuna yanıt bulmak, iki yılımı aldı. Sonunda bir dost vasıtası ile Sayın Mahmut ve Ahmet Gürbüz kardeşler ile tanıştım. Selami Şahin konserinde Zeki Müren'i hologram ile canlandırmışlar, reklam filmlerinde robot vb. başarılı çalışmaları olmuş.

Ara Cafe'de örnekler Ara Ağabey'e izletildi. Konuyu hemen kavradı, hatta ötesine geçti ve senaryoyu yazdı. "Ne güzel olur! İnsanlar müzeyi gezerken fotoğraflarım canlanır; benimle konuşurlar abi" dedi.

Mektupda hologram konusu, kendisi ile görüşülerek aşağıdaki şekilde dile getirilmişti:

''Adımı taşıyacak müzenin sadece fotoğraflarımı değil, beni de gelecek kuşaklara taşıması güzel olacaktır diye düşünüyorum. Dokümanterler ile bir yere kadar bu yapılabilse de, dokümanter in yapımcısı kişiyi nasıl tanıtmak isterse, izleyen de öyle algılıyor...

Bu nedenle önerim; Müzeye canlılık getirecek yeni bir anlayış ile ben yaşarken, beni yansıtacak kısa hologramlarımın, benim denetiminde çekilmesi ve bunların müzenin çeşitli yerlerinde yer almasını sağlamamızdır.

Müzeyi gezecek olanların hareketi ile tetiklenecek hologramlar marifeti ile; adeta oradaymışım gibi insanlara laf atabilirim; onları şaşırtır, güldürür ve bazen de düşünceye sevk edebilirim; bulundukları salon ve baktıkları fotoğraf hakkında bilgi verebilirim...''

Bomontiada'da, adına müze açılışında yaptığı konuşmada bu arzu ve isteğini dile getirdi. Aynı gün ben de konuyu Doğuş Grubu'nun ileri gelenlerine ve o günlerde Müze de yetkili olan dostumuz Oscar'a tekrar sözlü olarak anlattım.

Çok ilgilenmiş göründüler, ancak öncelikli başka işlerden olsa gerek, konuya vakit ayrılmadı.

Eylül ayında içim çok sıkıldı, vakit çok hızlı geçiyordu. Hologram konusunda hiçbir şey yapamıyordum. Gürbüz kardeşleri aradım ve hologram için, hiçbir ücret almadan, ancak kendileri için çekim yapabilirler mi diye sordum. Birilerinin bu kayıtları günün birinde kendilerinden talep edeceği garantiydi. Önerimi kabul ettiler. Ara Ağabey, diyalize girmeyeceği pazar gününü seçti. Her şey yolunda, benim yüreğim hariç. İçim sıkılıyor hâlâ...

O sabah Ara Ağabey, alışılmadık biçimde heyecan içinde çok erken uyanıyor, rahatsız etmek istemediğinden evde kimseyi uyandırmıyor ve ne yazık ki, hastanelik olacak kadar büyük bir kaza geçiriyor. Yataktan düşüyor! Tabii ki bu durumda çekim yapılamadı; bir daha da hiç fırsat olmadı...

Çağrı

Hayal ve hak ettiği gibi hologramı yapılsaydı, Ara Güler Müzesi'nde gezerken ve/veya Afrodisias Müzesi'nin girişinde kendisi ölümsüz olarak sizi karşılayıp, kendisinin de istediği gibi gelecek kuşaklarla konuşabilseydi ne güzel olurdu...

Canlandırma çok zor, masraflı ve çok da başarılı değilmiş.

Artık Afrodisias'taki heykel fotoğraflarının bazıları ile müzesindeki fotoğraflarının bir kısmının hologram ile canlandırmaktan ve onların Ara Güler ile konuşturulmasından başka yapılacak bir şey kalmamıştır.

Ümit Melih'in ekmeği belli mi olur!

Belki duyarlar ve bu sefer yaptırırlar!

Ara Güler, İstanbul'un her köşesini, her anını gözlemlediği, her mevsimini kayıt altına alıp belgelediği fotoğraf karelerine bakınca, bizleri de bu şehri okumaya davet ettiğini anlıyorsunuz. ■

Renkler ve değerler

Ekrem Ataer

Onlarca rengin içinde yaşıyoruz; sarı, mavi, yeşil, kırmızı... Tabii bir de milyonlarca ton; kanarya sarısı, portakal rengi, vişne çürüğü, uçuk mavi ve daha niceleri... Renkler hayatımıza, günlerimize hep olumluluklarla girmiştir, neşe vermiş, hareket kazandırmış ve hatta kalite getirmiştir. Hep "renkli rüyalar" dilemişizdir, "renkli günler, saatler" gibi... Renkli televizyon, renkli sinema, renkli fotoğraf hep ama hep birkaç adım öndedir, cafcaflıdır, albenili ve câzibelidir. Yeni yüzyılda bir sürü renkler icat oldu; mint yeşili, fuşya, parlament mavisi, saks mavisi, şampanya köpüğü gibi

garip garip isimler. Rengin genetiği ile oynandıkça ya da yeni eşleşmeler yapıldıkça hormonlu ve hibrit (melez) bir sürü rengimiz oldu. Hepsinin adını ve cinsini bilemeyeceğimiz için de birçok ortamda çelişkiler yaşanması hepimizi topluca yeni bir "renk körlüğüne" sürükledi, aslına bakarsanız renk bilmezliğe...

Tüm bunların yanında bütün "eskimişliğine" ya da alla-frenk tanımlamasıyla "de-mode" olmasına rağmen, siyah ve beyaz, iki temel değer olarak hep korudu kendini. Kendi dünyasını kurdu, kendi içinde yüzlerce varyasyonunu üretti ve renkler dünyasına hiç bulaşmadı. Tıpkı günlük yaşamın içinde olmakla birlikte, o hengâmeye karışmayan gece ve gündüz gibi.

İşte tam da burada yakalamıştım ben Ara Güler'i; günlük yaşamın bütün parametrelerine açık olmakla birlikte, o hengâmeye pabuç bırakmayan "siyah-beyaz" adamı.

"Ara Güler'in siyah beyazlarına hep bu gözle bakmışımdır. Ara'nın asıl çekip kopardığı değer, sanırım aslında ne siyahta ne de beyazdadır. Onun asıl derdi, asıl aradığı iki değer arasındaki tonların zenginliği ve doğurganlığında, kısacası "Ara!" tonlardadır. O, siyahla beyazın kol kola girmesi ile hayat bulan milyarlarca çeşitliliğe gebe "Ara" tonların avcısıdır. Siyah ve beyazın sınırları ne kadar net ve katı ise, "Ara" tonlar o kadar sınırsız, özgür ve korkusuzdur. Onun içindir ki ben Ara Güler'i hep siyahla beyazın arasındaki "Ara" olarak gördüm. Geçmişi koruyan ama değişime açık. Sımsıkı bir kurallar yönergesi içinde kuralsız, özgür ve her salvosunda yeni bir ışık demetinin gizemini bulup çıkartan bir usta. Siyah ve beyaz kadar yaşamın gerçeğine vakıf ama arada daha ne zenginlikler barındırdığını arayıp bulan bir kâşif. Simsiyah gecede Süleymaniye'nin kubbesini dolunayın ışığıyla yıkayan bir büyücü. "Tophane'de Esrar İçen Bir Kadın'ın (1958) tüttürdüğü dumanda bile Lilith'in lilasını bulup çıkaran bir üçüncü gözdür Ara Güler. Tophane'deki "Sabahçı Kahvesinden Bir Görünüş"te (1955) tahta sandalyede, masadaki Son Saat (!) gazetesi üzerinde sızıp kalmış işsiz adamın siyahtan çıkma umududur Ara Güler. "Merkezefendi Mezarlığı'nda Oturan İhtiyar"(1962) fotoğrafındaki çalılar ve otlar arasında ayakta durmaya çalışan Osmanlı mezar taşlarıdır Ara Güler. O taşlar arasında oturmuş, saçı sakalı ağarmış ihtiyarın; tıpkı o mezar taşları gibi yaşama karşı olan direnci, küskünlüğü, yorgunluğudur Ara Güler. Bir tek harf yazmadan ciltlerce roman yazmış bir bilge, bir tanık ve "o an"ı donduran adamdır."

Tabii ki Ara Güler'in de renkleri vardır, ama Ara Güler benim dünyamda siyah beyaz tuşların önüne oturmuş, harika senfoniler, şarkılar, türküler, liedler, aryalar besteleyen bir kompozitördür. Onun besteleri hiçbir yapmacıklığa izin vermeyen, siyah ve beyaz kadar gerçek ve yaşamı kucaklayan bir dünyadır. Ara, farklı ve tezat dünyaların dahi aynı objektifte buluştuğu bir ortaklar sofrasıdır.

Ekrem Ataer, Ara ile bir Ara, Librum Kitap, 2018, s.9.

Ara Güler, kültürel mirastır

Ercan Arslan

Fotoğrafın en büyük özelliği, insan hafızasının saklayamadığı anları bir fotoğraf makinesinin yardımıyla ölümsüzleştirerek kalıcı hale getirmesidir. Kuşkusuz ülkemizde bu işi en iyi yapanların başında Ara Güler gelir.

O, klasik fotoğraf anlayışında kendi tarzını oluşturmuş ender fotoğrafçılardan biridir. Onun fotoğraflarında insan, insan kadar ışık, ışık kadar içerik, içerik kadar kompozisyon da çok önemlidir. O, portresini çektiği insanların dünyasına girebilmek ya da yaşadığı şehrin ruhunu yakalayan fotoğraflar çekebilmek için sınırları zorlayan, kendi tabiriyle "doyumsuz" bir fotoğrafçıydı.

Ara Güler'in fotoğraflarına bakınca, en çok İstanbul'dan beslendiğini görmek mümkün. Bu da ona "İstanbul'un gözü" unvanını kazandırmıştır.

Ona göre, "Foto muhabiri, tarihi fotoğraf makinesi ile yazan ve deklanşör sesiyle yaşayan kişidir."

Ara Güler, uzun ömrünü fotoğrafa adamış, hayatın ona verdiği tüm film karelerini dolu dolu yaşamış, bu ülkenin görsel hafızasında önemli bir boşluğu doldurulmuş kültürel bir mirastır.

Fatih Aslan, Ergin İmre, Prof. Dr. Heath Lowry, Maria Ekmekçioğlu, Aydın Boysan, Dr. Metin Berk, Melih Berk ve Ara Güler. ■

Merhaba

Fatih Aslan

Ara Abi tatlı huysuzluğunun, aksiliğinin dışında çocuksu ruhunu hep yüreğinde taşımış, içindeki o insan sevgisi ile yaşayan biriydi. Bizler en yakın dostları olarak onun aksiliğini ve çocuksu tarafını da çok sevdik.

Son yıllarda sağlığının iyiye gitmediğinin farkındaydı. Ona rağmen her zaman hayattan tat almayı bilen, yaşama sımsıkı sarılan, son günlerine kadar kafasındaki projelerin üzerinde çalışan, yaşına rağmen kendi mü-zesiyle ilgili akıl almaz fikirler üreten, çalışkan, üretken bir insandı. Çocukluğunu hep oynardı, bundan da keyif alırdı.

2013 yılında sol ayağındaki şiddetli ağrı nedeniyle hastaneye gittik. Doktorlar hemen muayeneye aldılar; bir de ayağının emarını görmek istediler. Ara Abi bu teklife çok sinirlendi; "Evladım, ben emara girmem, korkuyorum" dedi. Etrafa bağırdı, küfürler etti. Bir müddet sonra sakinleştiğinde, ben ayağının tedavisinin yapılmasının önemini tekrar anlattım. Biraz düşündü ve ikna oldu; emara girmeyi kabul etti. "Evladım, ben burda oturuyorum. Sen emar işlemlerini yap, gel" dedi.

Önce doktorlara haber verdim: "Ara Abi emara girmeyi kabul etti." Doktorlar hemen hazırlıklara başladılar. Sonra da işlemler için muhasebeye gittim. Tekrar ara Abi'yi bıraktığım yere döndüğümde, bir de ne göreyim? Ara Abi yok! Hastanenin her yerine baktım yok! Sürekli telefon ediyorum; açmıyor! Bütün koridorlara, hastanedeki tüm tuvaletlere baktım, yok, yok! Doktorlara da bir şey söyleyemiyorum. Gece saat yarım oldu, emar saatimiz yaklaşıyor. Çaresizlik içindeyim!

Nihayet telefonum çaldı. Arayan Ara Güler... "Evladım, ben eve geldim. Emar falan çektirmiyorum. Lütfen beni anlayışla karşıla. Derhal sen de eve gel! Sana bir şey anlatacağım."

Tekrar doktorun yanına gittim. "Ara Abi kaçtı" diyemediğimden, "Sürekli midesi bulanıyor ve kusuyor. Emarı erteleyebilir miyiz?" diye ricada bulundum. "Olur" dediler, "Gelmeden bir gün önce ricada bulunmanız yeterli."

Gecenin bir saatinde Ara Abi'nin yanına vardığımda, kendisini çok endişeli buldum. "Bak evladım" diye anlatmaya başladı; "Farklı zamanlarda, dayımın her iki bacağını da kestiler. Ama işin matrak tarafı; dayım ve bir bacağı Şişli Ermeni Mezarlığı'nda, bir bacağı da Zeytinburnu Ermeni Mezarlığı'nda. Günün birinde Allah hepimize kalkın diyecek. Şimdi dayım kalkacak... Bir bacağı Şişli'de, bir bacağı Zeytinburnu'nda... Ben de mi dayım gibi olayım?"

Ara Güler'le bir sohbet

Enis Batur

-Ara, İstanbul efsane şehir derler, efsane çok büyüdü. 10 milyonu aştı, 250 hektar araziye yayıldı ama İstanbul'un nüfusu 1 milyonun altındayken de sen bu şehrin merkezindeydin, 10 milyonu geçince de hâlâ merkezindesin. Efsanenin içinde bir efsane halini aldın. Aslında üzücü bir şey, yaşayan bir insanın efsaneye dönüşmesi ama maalesef böyle.

-İstanbul gibi bir efsane olmayayım da, daha iyi.

-Evet, ama gene de işte efsane dediğin negatifiyle pozitifiyle, her yönüyle var. Sen bu şehri yarım yüzyılı aşkın bir süredir bilinçli bir biçimde seyrediyorsun, görüyorsun, ona bakıyorsun. Belki de daha doğduğunda yerleşmiş bir objektif var sanki gözünün içinde. Ne görüyorsun, bu sürenin içinde değişim adına renklerin dönüşmesi adına, yani 50 yılı aşkın İstanbul yaşantın sende ne tür bir tortu bırakıyor? Birkaç paragrafa indirsen ne çıkar ortaya ?

-Birkaç paragrafa indirsem yaptığım şu 2-3 kitap çıkar. Çünkü o artık kreması olarak var. Ben bu şehrin çocuğu olarak ve günün birinde 1928 senesinde Taksim'de doğup bütün ömrümü geçirdiğim Galatasaray ve şimdi de artık Gümüşsuyu olmak üzere o çevrenin içinde yaşadım, 73 yaşımda hep baktığım şeyleri kaydetmek üzere bu üç kitabı yaptım. O üç kitabın içine bakarsan sadece benim seçtiklerim ve bir mevzu etrafında. Meselâ ki İstanbul. 16 mm. kamerayı alıp, sokağa çıkıp Haliç'te film çektiğimi de hatırlıyorum. Ben artık ne çektiğimi hatırlamıyorum, bulamıyorum.

-Senin arşivin de İstanbul kadar karışık aslında.

-Karışık tabiî, sadece İstanbul değil dünyanın her tarafından malzeme var, ama yarıya yakını İstanbul'dandır. İyi bir tasnif de olmuyor. Foto Muhabirleri tasnif yapamıyor. Eskiden biz başladığımızda computer falan yoktu. Kutuların içinde zarfların içinde. Tarih yazdınsa yazdın. Öyle şeyler var ki ben kaçta çektim kimilerini hatırlamıyorum.

Fotoğraf vesikalık değilse, hareketli olmalı. ■

-Senin ayarında, dünya çapında bir fotoğrafçının yanında bir asistan ordusunun çalışması gerekir. Sen her şeyini kendin yapıyorsun.

-Bir şey söylüyorsun zaten anlamıyor, asistan dediğin. Biri zannedersin adamı, biraz konuş ne olduğunu anlarsın.

-Onunla vakit kaybedeceğime kendim yaparım diyorsun.

-Kendin yaparsın biter gider. Bu da kendini fazla beğenmişliğe falan gider. Bırak o kadar beğeneyim.

-Ara, demin çizdiğin güzergâhı düşünürsek Taksim, Galatasaray, Beyoğlu, Gümüşsuyu bu eksenin içinde senin doğumunu izleyen ve bugüne kadar sen getiren dönemde hem şehir yapısal açıdan çok değişti, hem de insan figürü çok değişti. 1930-40'ların İstanbullusuyla bugünün İstanbullusu karşılaştırılacak gibi değil. Bu senin canını yaktı mı?

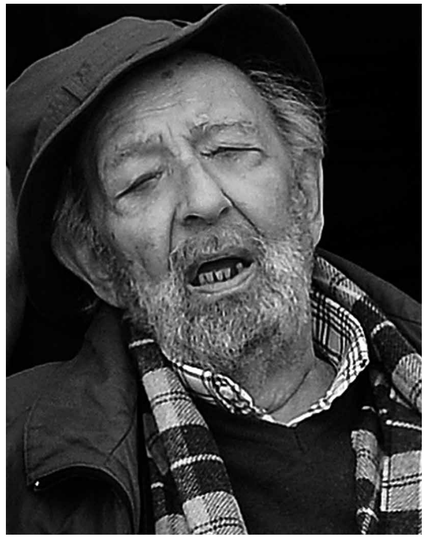

-Tabiî, ben şimdi makinayı alıp sokağa neden çıkmıyorum? Çekmiyorum. Ancak bir iş olduğu zaman, gazetelerden bir tanesi bir şey isteyecek, gidip enayi bir şey çekeceksin. Aksi halde makinamı alıp sokağa çıkmak içimden gelmiyor. Çünkü benim düşündüğüm bir İstanbul vardır. O İstanbul yoktur ki artık ben o İstanbul'un resmini çekeyim. Şimdi bambaşka, adı İstanbul olan fakat İstanbul olmayan, bizim bildiğimiz İstanbul olmayan bir İstanbul! Şimdi 20-25 yaşında olan bir adam İstanbul'u ne kadar tanır? İstanbul'u bilmez ki o. Hatta biz bile tam eski İstanbul'u bilmeyiz. Meselâ biz Pera'yı ne kadar biliriz? Son devrini biliriz. Şimdi öyle bir şey yok. Düşün ki, İstanbul ne biliyor musun? İstanbul, Deli Saraylı. (The Madwoman of Chaillot). Jean Giradoux'nun piyesi. Fikret Adil Deli Saraylı diye çevirmiştir. Deli Saraylı Sultan Ahmet'te Yerebatan Sarayı'nda oturuyor. Çok güzel kadınmış. İhtiyarlamış, bitmiş. Makyaj masası var. Aynada kendini görür. Orda gençliğini hisseder: Aslında ayna başka şey gösteriyor. Çekmeceleri vardır. Çekmeceleri açtığı zaman içinden mücevherleri çıkıyor. İstanbul böyle bin tane çekmecesi olan bir Deli Saraylı'nın çekmecesidir. Onun için bitmez. Bitmez, ama o çekmeceyi açan adam onu bilirse onun mücevher olduğunu anlayacak. İşte o adam yoktur. Bitmiştir. Biz zaten sonunu gördük. Bir ceset düşün çürümektedir. Biz İstanbul'u nasıl tanıyoruz, meselâ, Yahya Kemal'in şiirinden tanıyoruz. Gördüğümüz, yaşadığımız, hissettiğimiz şeyler vardır. Şimdi sokağa çıkarsam vallahi billahi hiçbir şey hissetmiyorum.

-Öte yandan belki şöyle de bakılabilir: Bu kentin üstü sanki tozla kaplandı, çok güçlü ciğeri olan biri gelip bir üfleyecek olsa, senin demin verdiğin örnekte olduğu gibi, çekmeceyi açıp, taşları tanıyarak, mücevherlere teşhis getirecek olsa halâ çok büyük bir malzeme de var. Bizans'tan kalan önemli izler var. Osmanlı'dan kalan izler var.

-Ama sen tarihi izlere bakıyorsun. Aslında bir de yaşaması var. İnsanlar, sokaklar. Ben bir sokakta yürürken, meselâ bir köşeyi dönerken aklıma bir şey geliyor. Bu kadar sene geçmişim bu Beyoğlu sokaklarında. Yağmurlusundan geçmişim, aşık olduğumda geçmişim, yok hasta olduğum gün geçmişim, kızdığım gün geçmişim, her gün geçmişim o sokaklardan. Her sokakta insanın hatırası var. Bir insanın memleketi ne demek biliyor musun? Hatıralarının bulunduğu yer demektir.

-Doğru.

-Eğer ben bu pencerenin önünden geçerken, Rum kızı şurada oturuyordu diye hatırlamamışsam, ben zaten yaşamıyorum demektir o şehirde.

-Tabiî bu insanların hatıraları, bir de şehrin kendi hatıraları var. Şehri böyle yaşayan bir organizma olarak düşünürsek, İstanbul bana her zaman, çok üzülen bir şehir gibi geliyor. Bir gün 8-10 kişilik bir genç gurubuyla TÜYAP Kitap Fuarı'nın orada karşılaştık. Orada Beşir Fuat Sokağı var. Tabelayı gösterdim. Beşir Fuat kim dedim. Hiçbiri bilmiyordu. Beşir Fuat kim hiç kimse bilmezse, sokağa adını veren bu adamla o sokağın bağlantısını kuramazsa, şehir ızdırap çekmeye başlıyor. İstanbul'da yaşayan insanların İstanbul Kültürünü bir parça tanımaları lazım ki tekrar senin gençliğinde yaşadığın gibi yaşamaya başlasınlar bu şehri. Onunla bir tutku ilişkisi kurabilsinler. Çünkü senin ilişkinde bu tutku var.

-Gelenlere bakıyorum ben. O kültüre hiçbir zaman sahip olamayacaklar. Dolayısıyla aramayacaklar. Bir kuşak daha geçtikten sonra bitmiştir.

-İyice karamsarsın, tam kıyamet tablosu çiziyorsun.

-Olmaz başka türlü. Olmayacak. Böyle olacak.

-Doğan Kuban'ın da böyle bir teorisi var. Kolaps Teorisi, diyor. İstanbul bu büyümenin önlenemeyişi karşısında çökecek diyor.

-O mimari bakımdan söylüyor. Dünya yalnızca mimari değildir. Onun görüntüsünü, dekorunu yapar. İnsanların baktığı zaman anladığı sevgileridir. İstanbul'un bir tara-

fından öte yakasına bakarken bir milyon şarkı duyabilirsin ama onu duyarsan duyabilirsin. Duyamazsın ki ve yeni nesil hiçbir zaman duyamayacak. Duymaz.

-Ben tabiî, senin kadar karamsar olmak istemiyorum. Karamsar bir tarafım var tabiî ama her şeye rağmen bir biçimde birtakım insanların bizden sonra kendilerini toplayacaklarını umuyorum.

-Bu eğitimle mi toplayacaklar?

-Zor tabiî zor. Zor. Hiç değilse çok sayıda olmasa bile az sayıda insan böyle bir bayrak yarışındaki gibi el alabilir öncekilerden. Ben senden 20 küsur yaş ufağım sonuç olarak, senin kuşağındaki insanlardan senin de

aralarında yer aldığın 20-30 insandan bayrak devraldım. Benim de amacım benden 20 yaş küçük insanlara bu bayrağı devredebilmek için uğraşmak.

-İşte sen elini uzatacaksın o bayrağı vermek için ama alacak adam bulamayacaksın.

-Aslında böyle bir kıyamet fikri, İstanbul ile ilgili olarak bana çok aykırı gelmiyor: Çünkü dönüp tarihe baktığımız zaman çok büyük kentlerin, Ninova'nın Sodome'un, Lut'un yeryüzünden silindiğini biliyoruz. İstanbul niye silinmesin?

-Sedat Hakkı Eldem. 1800'leri anlatan bir kitabı var. Anadolu yakasında 1400 tane yalı vardı diyor. Düşünebiliyor musun? Hadi daha azı 1000 tane de bu yakada olsa, 2400 kırmızı yalıyı koyabiliyor musun boğaza, o yeşillerin arasına, içine ve sandalla giden adamları ve söylenen şarkıları, Hafız Burhan'ı. Bunlar olmadıktan sonra olmaz. Olmuyor.

-Biz İstanbul içinden zamanla büyük tabakaları silmişiz. Bazı önemli kentlere baktığımız zaman, örneğin Paris'e baktığımız zaman, Paris'in 13. yüzyıldan bu yana katman katman karşımızda durduğunu, bir biçimde özenle korunmaya çalışıldığını, içinde yaşayan insanların da bir tür kent aşkıyla bu konuda duyarlı davrandıklarını görüyoruz.

-Bizim hayran kaldığımız Paris de bitmiştir. 1800'lerdeki, 13. yüzyıl Paris'i neydi kimse de bilmez. Belki dört tane kolon bir tane kapı bulacaksın. Onunla şehir olmaz ama bazı şehirler saklanmıştır Orta Avrupa'da. Meselâ, Zagreb.

-Evet var. Basel'de başlıbaşına 13-14-15. yüzyıldan kalma uzun sokaklar var. Bütün evler o yüzyıldan kalma ve iyi korunmuş. Biz Zeyrek'teki evleri koruyamadık.

-Bitti. Zeyrek ancak benim fotoğraflarda vardır şimdi. Zeyrek'i satarım.

-Bu alanda sen belki de yalnız fotoğrafçı değil arkeologsun. Zamanı da tutuyorsun elinde. Senin kutularında, arşivinde eşeliye eşeliye İstanbul'un kazılması mümkün.

-Yalnız fotoğrafları var. İyi ki çekmişim değil mi?

-Sen olmasan ne yapardık?

-Yok yahu.

İçimizden biri

Hüsamettin Cindoruk

Ara Güler'i, ulusal basında fotoğrafçılık yaptığı dönemden beri tanırdım. Gün geçtikçe adı, alanındaki başarıları ile duyuldu. Dünya çapındaki üstün başarıları ülkemizi de gururlandırdı; mutluluğunu paylaştık.

Galatasaray'da kapı komşusu olduk. Semtin mekanlarında sık sık sohbet ederdik. Tam bir Cumhuriyet vatandaşı idi. Her zaman içimizden biri gibi yaşadı. Örnek oldu.

En son Basın Konseyi'nin töreninde eski anıları yâd ettik. O gece, bir arkadaşımız fotoğrafımızı cep telefonu ile çekince kızdı; "Bu meret icat edildi, fotoğraf sanatı öldü" diye söylendi. Haklı bir serzenişti...

Ara Güler'i sevgi ve saygı ile anıyorum.

Toprağı çok çok bol olsun...

Kocaman renkli bir hayat, maceralarla dolu... Sophia Lorren mi desem, Salvador Dali mi desem, Maria Callas mı desem... Hayran olduğumuz tüm dev insanlar, onun gözlerinden ölümsüzleşti. ■

Maria Ekmekçioğlu. ■

Çok özel bir dosttu

Maria Ekmekçioğlu

Onu hep, sevgili dostum Melih Berk'in ilk tanıştığımız gün çektiği fotoğraf ile hatırlayacağım; bir elinde çayı, bir eliyle benim elimi tutarken...

Yunanistan'da çıkan bir dergi için röportaj yapacaktım; çoktan beri zaten Ara Güler ile tanışma fırsatı arıyordum. Melih hızır gibi yetişti. Ara Kafe'de buluştuk. Melih bizi tanıştırırken ismimi söylediğinde, Ara Bey hemen benimle Rumca konuşmaya başladı. Melih, "Abi, karı birkaç asırdır burada, Bizanslı o" dedi; gülüştük.

Arka arkaya gelen beylik sorularımdan sıkıldı. Esasında ev ödevimi iyi yapmadan karşısına çıkmıştım. "Melih Maria'ya benim hayatımı anlatan kitaplardan al, çalışsın; sonra gelip sorsun" dedi. Böylece ilk görüşmede sadece sohbet ettik.

Bizim restoranda bir gün, masaya fotoğraf çektirmeye gelen hanımlarla şakalaşarak, rahmetli Aydın Boysan ile çapkınlık yarışına girmişlerdi. Gürültü ve Aydın Bey'in hançeresinden yüksek perdeden çıkan sesi, diğer bölümde bulunan Yunan Bakan'ın korumalarını ürkütmüş, kavga çıktı sanıp koşarak içeri dalmışlardı. Ne gülmüştük çocuklar gibi!..

Ne kadar güzel ve bazen de küfür ederek konuşurdu; ama kimse söylediklerine alınmazdı. Çünkü içinde hiç kötülük yoktu... Ne derse, ne yaparsa yapsın; o benim için çok özel bir dosttu.

Anlattığı her hikâye bir film şeridi gibi gözlerimin önünden geçiyor. Kocaman renkli bir hayat, maceralarla dolu... Sophia Lorren mi desem, Salvador Dali mi desem, Maria Callas mı desem... Hayran olduğumuz tüm dev insanlar, onun gözlerinden ölümsüzleşti.

Onu tanımak, onun ağzından "Merhaba Maria"yı duymak bile onur verici oldu benim için. Hele beni kırmayarak yazdığım bir kitabın kapak yazısını yazması; benim için hakikaten unutulmaz, büyük bir gurur sebebi oldu.

Hoşça kal dev adam...

Bulutların üstünden istediğin her fotoğrafı çekersin artık.

Sana sevgilerle Merhaba...

Ara Güler için yakın dostu Şener Şen; "Yakın çevresi, fotoğrafçılığının dışında bir "Yaşam Gurusu"nu tanımanın ayrıcalığını yaşadılar." diyor. ■

Anadolu medeniyetinin evrensel filozofu

Şener Şen

Ara Güler Ermeni kökenli...

Ara Güler Türk vatandaşı...

Ne önemi var?

Sahip olduğu yeteneğiyle değişik açıdan; ışıktan, gölgeden, tüm insanlara aslında kendi davranışını, hüzünlerini, sevinçlerini yansıtmıştır.

İnsan olmayan fotoğraflarında da Ara Güler'in insana ait bakışı gizlidir.

Yakın çevresi, fotoğrafçılığının dışında bir "Yaşam Gurusu"nu tanımanın ayrıcalığını yaşadılar. Kökü Anadolu medeniyetine dayanan evrensel bir filozofun düşüncelerine, mizahına, yaşam sevgisine tanıklık ettiler.

Bu şanslı gurubun içinde Ara Güler'den en çok etkilenenlerin başında Melih Berk gelir. Çok sevdiği Ara Güler'e bu çalışmasıyla "güle güle" demek istemiş.

Günümüz yoz ilişkilerinde az rastlanan "vefa" duygusunu bize hatırlattığı için Melih Berk'e teşekkürler...

Ara Güler ve İlber Ortaylı. ■

Ara Güler ve İlber Ortaylı Ermenistan'dan Türkiye'ye gezmeye gelen çocuklarla birlikte. ■

Zamanı ustaca zapt etti

İlber Ortaylı

Ara Güler, zamanın ne olduğunu kavrayan birisiydi.

Ana tarafından Osmanlı bürokrasisine girmiş bir Ermeni ailedendi. Babası tüccardı. Herhalde iki tarafın da istemeyeceği bir iş yaptı. Elinde fotoğraf makinesiyle, asi bir genç olarak zamanı ustaca zapt etti.

Zapt ettikleri, o zaman hiç kimsenin ilgisini çekmemişti. Tanıdığımız fotoğrafçı ustaların bazıları, o dönemde henüz çocuktu; bazıları da öyle şeyleri görüntülemeyi zül addetmiş olmalı.

Ben Ara Güler'in fotoğrafladığı dönemlerde büyüdüm. Çocukluğuma ve ilk gençliğime rastladığı için de olabilir, o İstanbul'un beni çok etkilediği açıktır. Türkiye'nin ve İstanbul'un geçirdiği o hızlı değişim dönemi, herkesin hafızasında yanıltıcı ve silik görüntülerle kaldı. Eğer 1940'lardan beri Ara Güler'in fotoğrafları olmasa, bu ilginç dönemin İstanbul ve Anadolu tarihi önümüze gelemezdi.

Memleketimizin en enteresan çağını, yani İkinci Cihan Savaşı'ndan sonraki modernleşme evresini onun kadar ekrana getiren yok. Bu çağı Türkiye tarihçiliği iyi kaydetmedi. Ara Güler bu görünümü; yaşadığımız zamanı, o anılarımızı ebediyen ekrana getirecek bir portredir.

Türkiye bir tarihçisini, bir hafızasını kaybetti. Herkes bu görevi yapamaz! Bugün ona müteşekkiriz... Hepimiz yaşadıklarımızı unutacaktık, ama onun sayesinde hatırlıyoruz. O olmasa, görsel olarak hiçbir şey bilmezdik.

Ara Güler nadirler içerisinde, dolu dolu ürün veren enderlerden biriydi.

Ömrünün son yıllarında daha yakın dost olduk. Vücudundaki dermansızlık zihni ve sohbeti için söz konusu değildi.

Hep özlenecek Ara Güler'dir o.

Not: İlber Hocanın isteği ile, Ara Güler hakkında farklı zamanlardaki demeçlerinden derlenmiştir.

O, portresini çektiği insanların dünyasına girebilmek ya da yaşadığı şehrin ruhunu yakalayan fotoğraflar çekebilmek için sınırları zorlayan biriydi. ■

İyi ki!

Avadis Kendir

Ara Güler ile geçirdiğimiz her an çok keyifliydi. Ama özellikle onunla yaptığımız tavla maçları ayrı bir keyifti. Ara Abi asla yenilmeyi kabul etmezdi, yenilmeye başlayınca hemen yan çizerdi. Tabii ben bunu bilmiyordum, ta ki yardımcısı Fatih gelip sessizce, "Abi sakın yenme! Dengesi bozuluyor ve sinirleniyor" diyene kadar... Ondan sonra hep yenildim, herkes gibi!

Onunla geçirdiğimiz her an, inanılmaz deneyimleri ve keyifleri paylaştığımız anlardı. Yaptığımız sohbetlerde anlattıkları bazen aynı olsa da, bu güzel anlatım karşısında ilk defa dinlercesine heyecan duyuyor; o anlattıkça ben de onunla o günleri yaşadığımı hissediyordum.

Arada atölyeme gelir, bana yaptığım işlerle ilgili fikir verirdi. Sanatçı gözü ile onun yorumları çok kıymetliydi; bana ilham verirdi.

En çok sevdiğim bir deyişi vardı: "ANLADIN MI?"

Evet Varbed, iyi ki seni dinlemişim ve sözlerinin hepsini anlamışım. İyi ki seni tanımışım, iyi ki seninle bu anıları paylaşmışım! Kendimi çok şanslı hissettim her zaman...

90. Doğum günü pastası. ■

Fotoğraf dünyamızın efsanesi

İzzet Keribar

Ara Güler, 20. Yüzyılın ikinci yarısıyla 21. Yüzyılın ilk yıllarında, amatör ya da profesyonel, sanatçı ya da onun deyimiyle "Foto Muhabiri" olan tüm fotoğrafçılarımızı başka deyimle, Türk fotoğrafını derinden etkilemiş olan büyük usta olarak tanınıyor.

Peki, tüm fotoğrafçıları bu kadar etkileyen Ara Güler tarzı nasıl yorumlanmalı?

En başta, belki de en çok tanınan ve sevilen fotoğraflarının siyah beyaz olması ve ustanın renkli fotoğraflarının az hatırlanması söylenebilir. Bence doğrudur, Ara Güler fotoğrafı siyah beyaz olarak benimseyen biriydi. Çektiği fotoğrafları daha etkili kılmak için rengin kullanılması belki de çok gerekmiyordu, fotoğrafın kendi gücü zaten yeterliydi hatta daha güçlü hale bile getirebiliyordu:

Düşündüğüm ikinci kriter ise, fotoğraflarındaki vazgeçilmezi, belki de tarzının en çarpıcı noktası olan insan faktörü. Ara Güler'in eserlerini bilen ve tanıyan kişiler, bana hak vereceklerdir. Onun geniş arşivinde pek az manzara fotoğraflarına rastlarsınız. Belki Afrodisias gibi ören yerlerinde ve buna benzer yerlerde çektiği fotoğrafları unutulmamalı, kompozisyonlarında çoğu zaman ana konu insan ve yaşamdır. Ayrıca Ara Güler'in bir İstanbul fotoğrafçısı olduğunu hatırlanmalı. Hem tarzı hem de İstanbul'u belgelemesi 60 yıllık deneyiminde tüm fotografçıları ve elbette de beni çok etkilemiştir. Manzara ya da sokak fotoğraflarında, tarihi eser ya da seyahat fotoğraflarında insan ve yaşam bulundurmak birçoğumuzun en büyük arzusu hatta tutkusu haline gelmiştir. İnsansız ya da yaşamsız fotoğraf bizleri yeteri kadar tatmin etmemekte. Bu tutkuyu bizlere aşılayan fotoğrafçı Ara Güler'dir... İstanbul'un eski sokaklarını fotoğraf uğruna arşınlama arzusunu tetikleyen kişi yine Ara Güler'in kendisidir.

Önemli olan üçüncü kriter ise Ara Güler'in "foto muhabirlik" ustalığından kaynaklanan tarzdır. Ona göre, fotoğraf, yaşamın bir anının belgelenmesidir. Bir daha gerçekleşemeyecek bir anın dondurularak gelecek nesillere aktarılmasıdır. Ama hangi an?.. Hangi kadrajla?.. Nasıl bir ışıkla?.. Nasıl bir duyguyla?.. Nasıl bir bekleyişle?.. Nasıl bir heyecanla?.. Yanıtlar, Ara Güler'in birbirinden güzel ve etkileyici, akıllarda hep kalan eşsiz fotoğraflarında ve elbette kitaplarında, görülebilir.

Burada Ara Güler'le birlikte yaşadığım ufak bir hatıramı anlatmak istiyorum. 1986-88'li yılların da Tarlabaşı yıkımları başladığında, olayı fotoğraflamak için oraya gitmiştim. Ve fotoğrafçı olarak sadece Ara Güler'e rastlamıştım... O günden sonra Ara Güler beni gerçek bir fotoğrafçı olarak gördüğünü hep söyler ve o eski günlerde birbirimize rastladığımızı her görüşmemizde de hatırlatırdı.

Ara Güler, fotoğrafta aslında pek yeniliklere açık sayılmazdı. O kendi tarzına hep sadık kaldı. Ama en iyisini yaptı. Fotoğraflarda müdahaleyi hiç sevmezdi Zaten müdahale bir foto muhabirine yakışacak bir şey olamazdı. Fotoğrafı sanattan çok, deneyimli bir ustalık işi olarak görürdü. Aslında dijital fotoğrafçılığın getirdiği kolaylıklara ve bu yeni sisteme alışması de zaman almıştı.

Dünyaca ünlü kişilere büyük zorluklarla ulaşıp portelerini çekerek ününe ün katmayı başarmıştı. Önce Hayat, ardından Life Dergisi için çektiği fotoğrafları, kendisini tüm dünyaya büyük bir fotoğrafçı olarak tanınmasını sağlamıştı.

Ara Güler'in hayatından ve kariyerinden ders alınması gereken çok şeyler bulabiliriz. Fotoğrafçılığın saygın bir meslek haline gelmesini belki de ona ve onun izinden gidenlere borçluyuz.

Sonuç olarak, Türk fotoğrafına yön veren Ara Güler yarattığı ekolle, eminim ki ülkemizin hem fotoğraf hem de sanat tarihinde hep hatırlanacak, hatta üniversitelerde ilgili branşlarda ders ya da tez konusu olacaktır.

Sevgili Ara Güler, Nur içinde yat!..

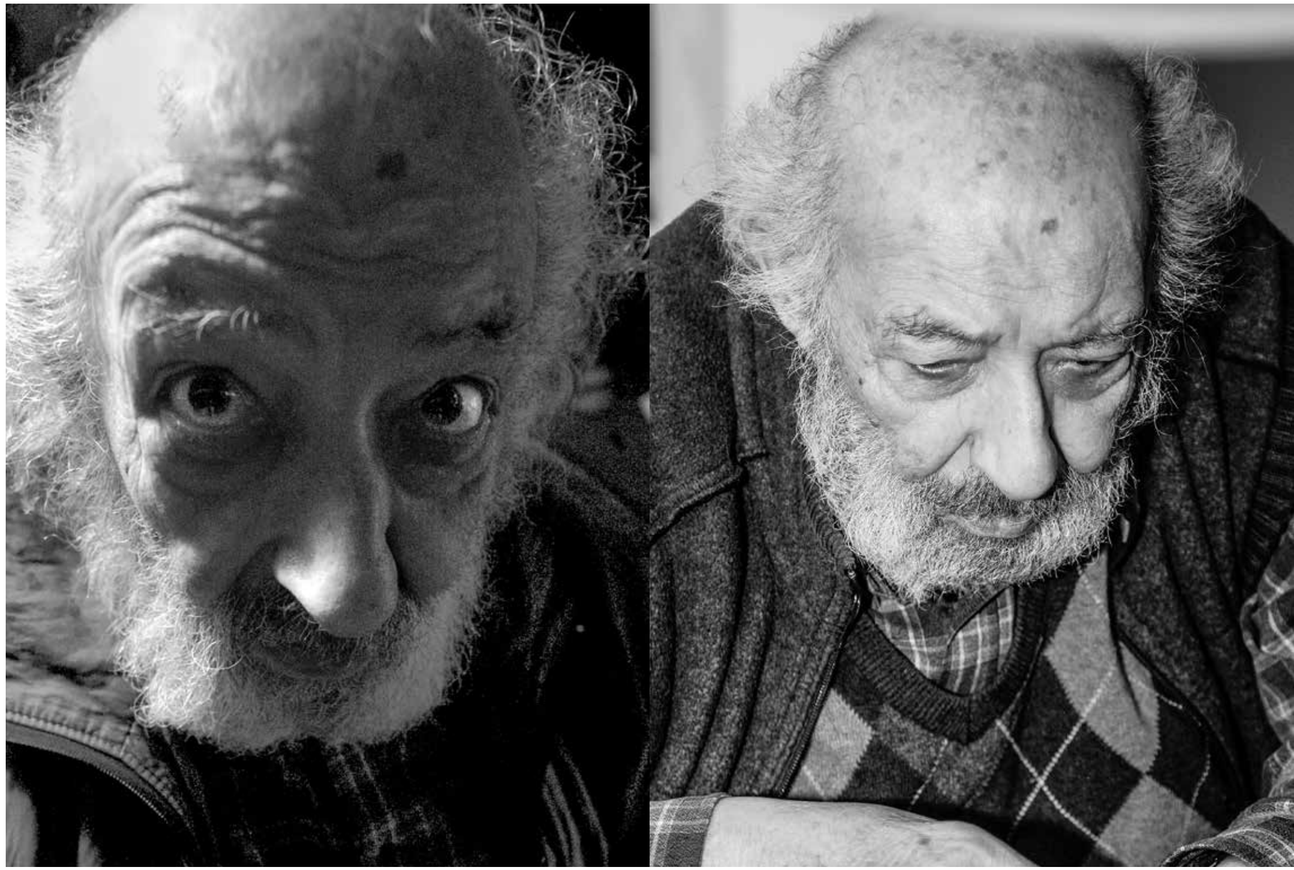

Sahip olduğu yeteneğiyle değişik açıdan; ışıktan, gölgeden, tüm insanlara aslında kendi davranışını, hüzünlerini, sevinçlerini yansıtmıştır. ■

Merhaba Ara Abi

Dayk Miricanyan

Zordu tanışmamız ve buluşmamız...

Cihangir'de Jash'a ilk geldiğinde, babamı yeni kaybetmiştim. Yeni hayatımda, saygı duyduğum yeni kalem o olmuştu.

Sofralar paylaştık, konuştuk, tartıştık... Bir gün kızdı, küstü ve gitti... Uzun bir süre sessiz geçen günlerden sonra, iki eli poposunda, suratı asık, lokantadan içeri girdi. Arkasında da Fatih, elinde paketli bir çerçeve ile...

Ara Abi paketi açtı, koltuğa oturdu, azarlarcasına, "As şu Dacat Reis'in fotoğrafını. İki kadeh de şarap al gel, otur; sana bunu nasıl çektiğimi anlatayım" dedi. Son gününe kadar sürecek yoldaşlığımız, gerçek anlamda tam o gün başlamıştı.

Onu ve hikâyelerini hep anlamaya çalıştım. Sanırım seni anlıyorum abi...

Manken Deniz Pulaş ile birlikte. ■

Emel yoksa Deniz var!

Deniz Pulaş

90'lı yıllarda Galatasaray'daki kafede görüp kalbimi çarptıran bu muhteşem sanatçıyla, yıllar sonra onun 90'ıncı yaş gününde tanışma fırsatı buldum.

Tatlı dilli beyefendi, "Emel Sayın yoksa Deniz Pulaş var!" deyip, herkesi güldürmüştü...

Sohbetimizin tadı, sonsuza kadar damağımızda kalacak. Ne mutlu bana...

Mekânı cennet olsun.

Asla unutmayacağım seni güzel adam...

Ara ile 65 yıl

Ozan Sağdıç

1956 yılının Şubat ya da Mart ayında, Cumhuriyet Gazetesi'nde "Manzara fotoğrafları satın alınacaktır" diyen bir ilana rastladım. Amatör fotoğrafçıydım ve küçük bir aylıkla "İstanbul Umum Fotoğrafçılar Derneği'nin kâtipliğini yapıyordum. Elimde emanet bir makineyle çekilmiş kırk kadar İstanbul manzarası vardı. İlanda verilen adres "Klodfarer Caddesi 7 Numara" idi. Seçimi Vedat Nedim Tör, Şevket Rado, Hikmet Feridun Es ve Karl Rudolf isimli bir uzman yapıyordu. Turistik kartpostal yapılmak üzere benim on fotoğrafımı satın aldılar.

Ancak o ilanla fotoğraf heveslilerini oraya çekmek üzere gizli bir planları da varmış. Hikmet Feridun Bey bana, bir iki aya kadar Hayat Dergisi'ni çok üstün bir baskı tekniği olan tiefdruck (çukurbaskı) sistemiyle haftalık olarak çıkaracaklarını, Babıâli tecrübesi olmayan taze bir göz aradıklarını, onu da bende bulduklarını söyledi ve "Bizimle çalışır mısın?" diye sordu. O yaşta, böyle birdenbire yapılan teklif beni ürküttü. Ama bir süre sonra gidip "Olsun be!" dedim.

6 Nisan 1956'da Hayat Dergisi çıkmaya başladı. Derginin idarehanesine adım atar atmaz Ara Güler ile tanıştık. Bu, altmış beş yıl kadar süren bir arkadaşlığın başlangıcıydı. Ara Güler ile ben, ünlü Hayat Dergisi'nin iki kişilik ilk foto muhabiri kadrosunun iki elemanıydık. Uzunca bir süre de öyle sürdü. Genellikle röportaj yapmak derginin kadrosundaki bir yazarın işiydi. Biz onlara yardımcı eleman gibiydik. Arada bir kendi başımıza yaptığımız işler de olurdu ya da çektiğimiz tek fotoğraflardan çektiklerimiz de.

Bize film vermiyorlardı. Kendi filmimizi kendimiz alırdık. Döviz darlığı yüzünden o da karaborsaya düşmüştü, normal fiyatının üç dört kat fazlasına satılır olmuştu. Ama sesimizi çıkarmıyorduk. Çünkü çektiğimiz fotoğrafların negatifleri kendi arşivlerimizin malı oluyordu. İdarehanede iyi donanımlı bir karanlık odamız vardı. Orası daha çok benim kullandığım bir laboratuvardı. Ara, kendi filmlerini genellikle babası Dacat Bey'in Hacopulo pasajindaki eczanesinin üst katında kontrplak bölmeyle kapatılmış derme çatma bir karanlık odada yıkıyordu.

Bu pasaj ile Ara'nın Tosbağı Sokak 10 numaradaki baba evi bulunması kolay bir adres. Beyoğlu namına tanıdığımız İstiklâl Caddesi'nin tam göbeği. Sinemalar, tiyatrolar, sayısı üç beş olan sanat galerileri, yabancı yayınların satıldığı bir iki kita-

bevi de burada. Amerikan Haberler Merkezi ve Kütüphanesi ile Alman ve Fransız Kültür Merkezleri, cümlesi buraya yığışmış. Gece yarılarına kadar sohbet mekânları, Çiçek Pasajı, Cumhuriyet Meyhanesi, Balıkpazarı, Rejans vesaire... Şairler, yazarlar, ressamlar, tüm sanatçılar ve sanat üzerine ahkâm kesenlerin hepsi, yalnız İstanbul'un değil, neredeyse tüm Türkiye'nin efkâr-ı umumiyesi burnunun dibinde. O yoksunluk yıllarında, böylesine zengin bir seçkinler ortamına takılmamak neredeyse olanaksız. Buna düşeş denir.

Tosbağı Sokak'taki apartman ikiz apartman gibiydi. Şebinkarahisarlı Dacat Bey, zamanında eczacılıktan kazandığı paralarla, konumu itibariyle yüzük taşının kaşı gibi olan bu yere sahip olabilmiş. Şimdi Ara Kafe olarak bilinen mağazayı bir abajurcuya satmış. Hemen onun üzerindeki daire, Ara'nın babası ve annesiyle yaşadığı yer. Diğerleri kirada. Pencerelerinden bakarsan, önündeki kısacık sokak aralığından Galatasaray Lisesi'nin giriş kapısı görünüyordu.

Ara'nın odası, evin cephe tarafında, giriş kapısının hemen yanındaki küçük odaydı. Bir divan üzerinde yatağı, küçük bir masa ve kitaplarla, kutularla dolup taşar... Bu daracık yerde oturur, sohbet ederdik. Kimi zaman, örneğin Selâhattin Giz gibi bir konuk daha olurdu. Kimimiz divanda, kimimiz sandalyelerde; yine de sığışırdık. Çoğu zaman Dacat Bey ve arkadaşları salondaki yemek masasını oyun masasına çevirirler, bir kağıt oyununa dalmış olurlardı. Biz eve sayısız kere girip çıkardık. Onlar başlarını kaldırıp bize bakmazlardı. Biz de onlara merhaba bile demezdik, ayrı havalardaydık, hemen Ara'nın odasına geçerdik.

Ben o zamanlar, genç ve yalnız bir adamdım. Bazen akademi öğrencisi Devrim Erbil ile öğrenci yurtlarında kalıyordum. Bir ara Bedri Rahmi'nin Narmanlı Yurdu'ndaki atölyesine sığınmış, orasını yatakhane haline getirmiştik. Sonra İstanbul'a atanmış şair öğretmen Mehmet Başaran ve ressam öğretmen Selahattin Taran ile ortak bir oda tutmuştuk. Dacat Bey ile Verjin Hanım'ın Yakacık'a yazlığı gittikleri bir zaman diliminde de, onların odasında yatıp kalktığım olmuştu.

Kısa bir süre sonra, apartmanın en üstündeki küçük bir daire boşalmıştı. Ara'nın kısmen kendi gayretiyle, ama daha çok yakın arkadaşı, Amerikan Haberler Merkezi'nde çalışan Perihan Kuturman'ın servis olanakları sayesinde, dünya çapında temasları artmaya başlamıştı. Dacat Bey, söz konusu çatı katını büro gibi kullanmak üzere, Ara'ya vermişti. Oraya ilk yerleşen ben olmuştum. Dairenin en arkasında kapısı olan dar bir aralık vardı. Oraya portatif karyolamı kurmuştum.

Bu daireyi amaca uygun, kullanılır bir hale getirecektik. Karanlık oda için tozsuz bir mekân hazırlamak üzere, koyu gri renkte yağlı boyayla boyanması söz konusuydu. Ben, duvarların kazınması ve alçı ile düz yüzeyler haline getirilmesi işini kendimiz yapmayı önerdim. Bir taraftan Ara, bir taraftan ben, hemen işe soyunduk. Mevcut sıvayı kazıyıp düzeltmeye çalışıyorduk. Bir hayli kireç tozu yuttuktan sonra, nefes nefese, terler içinde birer köşeye yığıldık. Birbirimizin suratına baktık. Un çuvalına batmıştan beterdik. İkimizi de bir kriz halinde gülmedir tuttu. Kendimize geldiğimizde Ara, "Biz bu haltı yiyebilecek adamlar değiliz" dedi. "Tamam öyleyse, bir boyacı çağır" dedim ona.

Sonunda orasını adam ettik. Ara Avrupa'dan "Leica Focomat IIc" bir agrandizör getirdi. Ben de kendi baskılarımı orada yapıyordum, Ektchrome da yıkamaya başladık.

İstanbul'un sokaklarını defalarca dolaştık, fotoğraf avına çıktık. Tabii sohbetler gırla!.. Ara Güler yapı olarak öykü kurucudur, biraz mübalağacıdır. Bir anısını anlattığında insanların hoşuna gitmişse, ikinci seferinde daha bir süslerdi. Can dostları bunu bilirdi. Kolay tartışmaya girmez, samimi arkadaşları tarafından tiye alınsa bile kızgınlık belirtisi göstermez, hatta kendisi bilerek malzeme verirdi. Bu onu sempatik kılardı. Hülasa matrak bir adamdı. Benim üzerimde ne kadar hakkı varsa, onun üzerinde pek çok hakkım vardır. Altmış küsur yıl, dile kolay...

İnsan olmayan fotoğraflarında da
Ara Güler'in insana ait bakışı gizlidir. ■

Türkiye'nin gözü

Nezih Tavlaş

Ara Güler dünyanın neresine giderse gitsin, evrensel fotoğrafik yelpazesinin merkezinde hep insan olmuştur. Bunların kimini herkes tanır; kimi ise sıradan insanlardır. Objektifinin odağına oturttuğu insanı hep yüceltir, ön plana çıkarır.

Bu kareleri sevgiyle, aşkla çeker; "İnsan sevgisi kaybedilmişse hiçbir şeyin önemi yoktur aslında. En mühim şey insan sevgisidir. Her şey buna bağlıdır. Çünkü her şey, fotoğraf da, insan içindir. Sevgisiz insan, insansız da fotoğraf olmaz."

Ara Güler, fotoğrafını çektiği herkesi tanır, onların nereden geldiklerini, ne yaptıklarını, umutlarını, kaygılarını hep bilir ve onları hangi duruşun, hangi pozun iyi yansıtacağını büyülü bir biçimde bilir. Çünkü o, fotoğrafın, akıp giden yaşantımızın bir anını yakalayıp onu gelecek zamanlara ulaştıran bir sihir olduğuna inanır.

Ara Güler sadece Türkiye'nin değil dünyanın en büyüklerindendir. Onu dünya üzerinde fotoğraftaki gerçeklik akımının temsilcileri Alfred Stieglitz, Ansel Adams, Edward Weston, Henri Cartier Bresson ve Paul Strand'ın bulunduğu lige sokan da hayatını adadığı mesleği, entelektüel birikimi ve bir filozofa taş çıkaran çıkışları kadar amatörce heyecanı, merakı, korumayı başardığı çocuksuluğu ve romantikliğidir.

"Ben ve fotoğraflarım biraz romantiğiz. Ben normal ışıkta resim çekmem. Ya gün doğumunda, gün batımında ya da sabah erken. Ayrıca da her karede bir şey açıklamak isterim. Her resim bir şey açıklamalı."

Ve zaten Ara Güler'in fotoğrafları çok şey açıklar...

Türkiye'den ve dünyadan çektiği portrelerin her biri üzerine sayfalarca yazı yazabilecek potansiyel barındırır. Her Ara Güler karesinde yazarlığının, bilgeliğinin, tiyatroculuğun karineleri mevcuttur. O yüzden objektifinden çıkan bir fotoğraf, istisnasız herkese, "Bu bir Ara Güler fotoğrafıdır" dedirtir. Karelerine yansıttığı duyarlılık, kusursuz kompozisyonlar ve muhteşem estetik, aslında onun imzasıdır.

Bunca romantikliğe rağmen Ara Güler'in kareleri asla gerçeklikten ayrılmaz çünkü kendisini foto muhabiri, yani "tarihi makinesiyle yazan adam" olarak görür.

Ara Güler, yaşamı boyunca icra ettiği foto muhabirliğinin yalnızca olayların gidişini izlemek değil; devrinin yaşamını, sanatını, gelenek ve göreneklerini, insanların nelerle uğraştıklarını, sevinçlerini, üzüntülerini gelecek çağlara aktarmak olduğuna inanır.

İşte bu yüzden Ara Güler'in fotoğraflarına bakarken Türkiye'nin, İstanbul'un, Türkiye insanının tarihini görürsünüz.

FotoCep için yazdığı önsöz

Devlet Tiyatroları Sanatçısı
Dilek Türker ile birlikte. ■

Gönül adamı

Dilek Türker

Yıl 1995. Muhteşem insan Rekin Teksoy, Rosa Luxemburg ile ilgili bir oyun yazması teklifimi kabul etti ve oyun, Kenan Işık tarafından sahneye koyuldu.

Küçük Sahne'de Rosa Luxemburg'u sahnelemek için hazırlandık. Rahmetli ressam Prof. Özer Kabaş, Akademi'den ressam ve heykeltraşlar getirerek dekoru hazırladı. Bütün ekip olarak büyük bir aşkla çalıştık ve harika oyun ortaya çıktı.

Fotoğraf çekimlerine sıra geldiğinde Ara Güler'in fotoğraf çekimi yapıp yapamayacağını düşündüm. Bu düşüncemi Rekin Teksoy'a açtığımda, bana, "Eğer sen teklif edersen 'hayır' demez. Tabii kabul eder. Ara, gönül adamıdır Dilek" dedi. Rekin Teksoy'un verdiği cesaretle, bu gönül adamını aradım. Sevgili Ara'ya, oyunumuzun fotoğrafını çekip çekemeyeceğini sorduğumda, "Ne demek! Tabii ki" dedi, "Ne zaman, hangi gün? Nerede?"

Sevgili Ara, sözleştiğimiz günde ekipmanı ile Küçük Sahne'ye geldi. Çektiği bütün fotoğraflar hem bize hem sanat dünyasına önemli birer armağan oldu. Bu oyunun arkasından, Nezihe Araz'a yazdırdığım "Kuvayi Milliye Kadınları" adlı oyunumuzun fotoğraflarını da Ara Güler çekti. Nezihe Araz ile de çok yakın arkadaştılar. Bu oyunumuza da tüm yönleriyle ustaların eli değmişti; afişini Mengü Ertel, dekoru Osman Şengezer, müziklerini Nedim Otyam yapmış ve Şakir Gürzumar sahneye koymuştu. Hep birlikte güzel günler yaşadık. Birçok ödüller aldık. Ankara'da ayağım kırık olmasına rağmen yedi oyun oynamıştık.

Ara Güler, çok sevgili gönül insanı idi. Dünyayı çok gezmiş olması, tanınmış insanlarla olan görüşmeleri, birliktelikleri, çalışmaları çok önemli idi. O çalışmaları ile dünyadaki kötülüğü, zulmün insanları ne hale getirdiğini, eşitsizliği, çirkinliklere sebep olan gerçekleri, yaşadığı şehri ve yaşadığı coğrafyadaki güzellikleri belgeledi. İstanbul'un güzelliğinin bir sanatçı gözü ile nasıl resmedilebileceğini, nasıl anlatılabileceğini gösterdi. İstanbul'un gizemini, tarihini, çok kültürlülüğünü, "büyülü şehir" dedirten özelliklerini ve değerlerini ustaca yansıttı. Bunları birtakım ödüller, ün, şan şöhret için değil; dünyayı güzelleme, güzelleştirme derdi ile yapan, mizahı da tarzına katan, özgün bir fotoğraf sanatçısıydı. Entelektüeldi, yurtseverdi ve aydındı. Statükonun getirdiği değerler, hiç umurunda değildi. Unutulmayacak derecede iyi ve güzel değerler, eserler bıraktı.

Bizim güzel sohbetlerimiz, anılarımız oldu. Sevgiyle ve şükranla anacağım, güzelim bir insandır benim için Ara Güler.

Yine bir fotoğraf sanatçısı diyebileceğim, Ara Güler ile ortak dostumuz sevgili Melih Berk, kendi çektiği fotoğraflarla bir Ara Güler kitabı hazırlamak ve anılara da bu kitapta yer vermek istediğini söylediğinde, bunun harika bir fikir olduğunu belirttim. Melih, Ara Güler'in son zor yıllarında hep yanında olmuş ve ona yaşam sevinci ile güç vermişti. Böyle bir kitabın, özellikle Ara Güler'in yakınında, onunla çok güzel şeyler paylaşmış olan Melih tarafından hazırlanması çok önemli ve değerli. Ben de bu vesile ile o güzel günleri kısaca anmak istedim. Önemli bir döneme ışık tutacak, iyi bir çalışma olacak. Biliyorum ve inanıyorum.

Bu kararı için Melih'i kutluyorum.

Çok büyük gazeteci!

Hıncal Uluç

Ara Güler Gazeteci idi!

Fotoğrafçı mı? Hayır! Ara Güler "Gazeteci" idi... Yaptıklarını gördüm, öykülerini kendisinden dinledim ve karar verdim ki, Ara, hem de çok büyük gazeteci idi. İşte örnekleri...

"Herkes bakar, gazeteci görür."

1958 yılında bir baraj açılışını resimlemek için gittiği Aydın'dan dönüşte, yolu kaybeder. Bir ışık görür. Işığa doğru gider. Burası Aydın'ın Geyre beldesidir. Tanrı misafirini bir kahvede ağırlarlar.

Ara, o köy kahvesinde masa yerine antik çağ sütun başlıklarının kullanıldığını fark eder. O güne dek, köylü şehirli binlerce kişinin baktığı ama hiç birinin görmediği bir hazinedir burası... Ara ertesi sabah deklanşöre davranır. Köy evlerinin duvarlarında, bahçe çitlerinde bol bol kullanılan, tarlalarda sınır taşı yapılan o sütunları, o tarih hazinesini resimlemeye başlar. Fotoğrafları değerlerini en bilecek yere, Time Dergisi'ne yollar ve dünya, Anadolu'daki Antik Çağ Başkenti Afrodisias'ı keşfeder.

1970'li yıllarda Time Türkiye muhabiri M. Ali Ağabey'i ziyaret için geldiği Yankı Dergisi'nde tanışmıştık. Orada nasıl heyecanla anlatmıştı bana, o muhteşem şirinliğiyle... Nasıl ilgiyle dinlediğimi görünce, resimlerini çektiği diğer dünya ünlüleriyle yaşadıklarından da örnekler vermişti.

En burnundan kıl aldırmaz, en kibirli, en umursamaz adamları yola getirmiş, onlara istediği pozu verdirmişti. Mesela "Benim 1 dakikam 25 bin dolar" diyen ve kapıdan kovmaya kalkan küstah Salvador Dali'yi tam üç günde yola getirmiş, onunla ahbap olmayı başarıp istediği pozu verdirmişti.

"Gazetecilik, verilen görevi ya da kafasına koyduğunu azimle ve sabırla yapma, başarma mesleğidir. Cayma ve özür bulma değil!"

Dünyanın hayran olduğu Şarlo'nun resmini "Ünlüler Koleksiyonu"na eklemeye karar vermişti. Charlie Chaplin, İsviçre'deki şatosunda ünlü yazar Eugene O'Neil'in kızı olan eşi Oona ile yaşıyordu. Hiç ziyaretçi kabul etmiyordu. Ara, buz gibi hava ve tipi altında üç gün şato kapısında bekleyince, Oona haline acıdı ve donmasın diye içeri salona aldı. Ara orada, Charlie Chaplin'i gördü. Bir tekerlekli sandalyedeydi... Yarı felç, çökmüş... Perişan... Dünya tarihine geçecek o son "Şarlo" resmini çok rahat çekebilirdi. "Pire gibi dolanarak gitmedik yer, girmedik köşe bırakmayan Şarlo'nun o halini çekmek ve dünyaya dağıtmak bana yakışmaz" diye geçirdi içinden. ...ve deklanşöre dokunmadı.

Gazeteci, önce "insan"dır... Gören, duyan, hisseden insan!

***

Ara'yı yıllar sonra Beyoğlu'nda bir aralıkta gördüm. Galatasaray'ın hemen orda bir ara sokak... Adı da "Ara Çıkmazı!" Çıkmazın sonunda Ara Güler Kahvesi vardı.

Bizi, o sokağa "Ara" adını veren, ona destek olsun diye bu kahveyi açan zamanın Belediye Başkanı Ahmet Misbah Demircan buluşturdu.

Harika bir sohbet oldu. Lafı getirip "Hani Yankı'da, odamda masamın başında benim de fotoğrafımı çekmiştin ya... Taşınmalar sırasında o resmi kaybettim. Hayatımdaki en kıymetli 'Hıncal' resmiydi oysa. Bak tüm koleksiyonunu saklamışsın. Onu bulup bana bir tane daha yap da, salonumun baş köşesine asayım" diyemedim bir türlü...

Bu meğer son görüşmemizmiş!

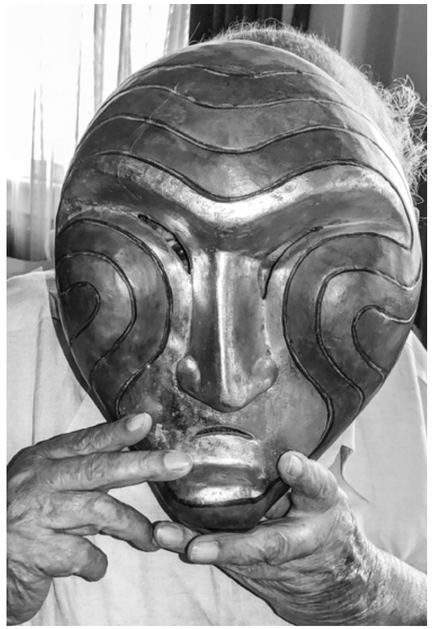

Cem Yılmaz ve Ara Güler
bir akşam yemeğinde. ■

Ara Bey, bin fotoğraf çektirebilir miyiz?..

Cem Yılmaz

Üstad ile ilgili ne söylesek, ne yazsak, onun uzaklarda bir yerde; "-Palavra be!.. Hep palavra" diyeceğine eminim. Ara Güler'in süsten uzak dünyası, zanaatına verdiği kan, ter, gözyaşı ile taçlanmıştı. Nedense -Nedensesi mi var Allah aşkına- meslekleri, uğraşların çileli taraflarıyla ilgilenenler hep bir kaç adım önde olmuşlar. Ara Abinin tur bindirmesi bundardır diye biliyorum.

Kıymetli Abim ile birkaç film setinde vakit geçirme şansım oldu.

Leica'sını gözüne dahi götürmeden, göğsünden çektiği fotoğraflar bize ne anlatıyor acaba?

Biliyorum, bazısı "Abi makine zaten Rangefinder, onu böyle alıyo, mesafeyi ayarladın mı, zateeeen geniş lens, vs." diyecektir.

İşte, bu arkadaşların çekeceği fotoğraf da o kadar olacaktır.

Ara Abi gözle yapıldığı zannedilen işi gönlüyle yaptığı için kamerası hep doğru yere bakıyordu. Paskalya çöreği de yapsa böyle olacaktı. O fotoğraf çekmiş.

"Fotoğrafını çekmek" tabiri, tanımlamak, betimlemek değil, bir hadisenin, meselenin içinden geçmek anlamında kullanılır.

"Fotoğraf" ın böyle bir jargon içinde kullanılmasının sebebi Ara Abi gibi fotoğraf çekenlerdir.

Bir de "Fotoğraf Çektirmek" vardır misal. Öylece durakalmak, donmak anlamında.

Dünyayı avanak bi halde izlemek gibi. Ara Abinin tercihi başka olmuş. Ne durup onlarla poz vermiş, ne de 'donup kalanların' fotoğrafını çekmiş.

Yıllar evvel bir ropörtajı ulusal bir kanalda yayınlanıyordu, o kadar "edit"lediler, yanisi "makasladılar" ki sohbeti, inanılmazdı.

Çünkü usta, karşı taraf iltifatlar yağdırdıkça, Ara beyi, fotoğraflarını süsledikce, bizimki devamlı kalaylıyordu, küfürle terbiyeliyordu. İşte o ropörtajdan neleri çıkardılarsa Ara Güler'in fotoğraflarında da o vardır. Fotoğraflar da oradadır. İspatlıdır.

Şimdi onu görsem, gencecik hali ile kırlarda koştururken, ona şunu söylerdim ;

"Ara Bey, bin fotoğraf çektirebilir miyiz?.."

Uğur Yücel, Avedis Kendir,
Marie Esgici ve Ara Güler. ■

Usta

Uğur Yücel

Ara Güler'in pek bilinmeyen bir yanından söz edeyim. Çok iyi öykücüydü.

Kitabını okumuştum. Ara Kafe'de karşılaştığımızda, "Abi öykülerin Rus Edebiyatı gibi" dedim. "S.ktir et be! Ne edebiyatı?" dedi. Aslında hoşuna gitmişti okumam, ama azarlama tonunu hiç bozmadı: "Nereden buldun kitabı be!?"

Yayınevi yollamıştı.

"Heeee! Ulan kimsenin haberi yok be!"

"Haydi kalk meyhaneye gidiyoruz."

"Ben gelmem meyhaneye" dedi; ağzının içinde duyamadığım laflar dolandı. Diyalizden gelmişti, yorgundu. Tam kapıdan çıkarken seslendi:

"Hangi meyhane be?"

"Meriç yahu! Şurası işte..."

Ayağa kalktı, küfür edecek gibi yanıma geldi. Birazdan sofradaydık. Aylar sonra bir dost yemeğinde yüzüme bakıyor... "Ben de senin kitabını okudum" dedi. Nasıl buldun diyemedim. Devam etti: "İyisin, ama çok ölüm var be hikâyelerde!"

Hiç dikkat etmemiştim. Sonra düşündüm öyle. "Ne yapalım be usta, hayat ölümle bitiyor" diyemedim...

Keşke sofralardan, hayattan eksilmeseydin day day!..

Arda Bora ile tavla heyecanı. ■

Meşhur Çiçek Bar'ın eski sahibi Arif Keskiner ile birlikte ■

Ünlü Mücevher Sanatçısı Avedis Kendir ile birlikte ■

Solda Kınalıada'da bir hayranı ile birlikte.
Sağda, Aydın Boysan ve Dr. Metin Berk ile ■

Seramik üstadı Mustafa Tunçalp,
Dr. Hayati Öz, Dilek Türker ve Ara Güler ■

Fatma Artunkal Ara Güler'in yakın arkadaşlarındandı ■

Melih Berk'in eşi A. Nurseli Berk, Seramik Sanatçısı ■

Seramik sanatçıları Samet Alış ve Yağmur Tanrısevsin. ■

Kayhan Yıldızoğlu'nun torunu
Zeynep Aybar ile birlikte ■

Ara Güler
ve Emel Sayın ■

Devlet Tiyatroları Sanatçısı
Dilek Türker ile birlikte. ■

Melih Berk'in Zekeriyaköy'deki evinde
bütün dostları ile birlikte bir kutlamada. ■

Ara Güler'in hologram projesini çalışan
ekip Mahmut ve Ahmet Gürbüz ile Çisil Oğuz. ■

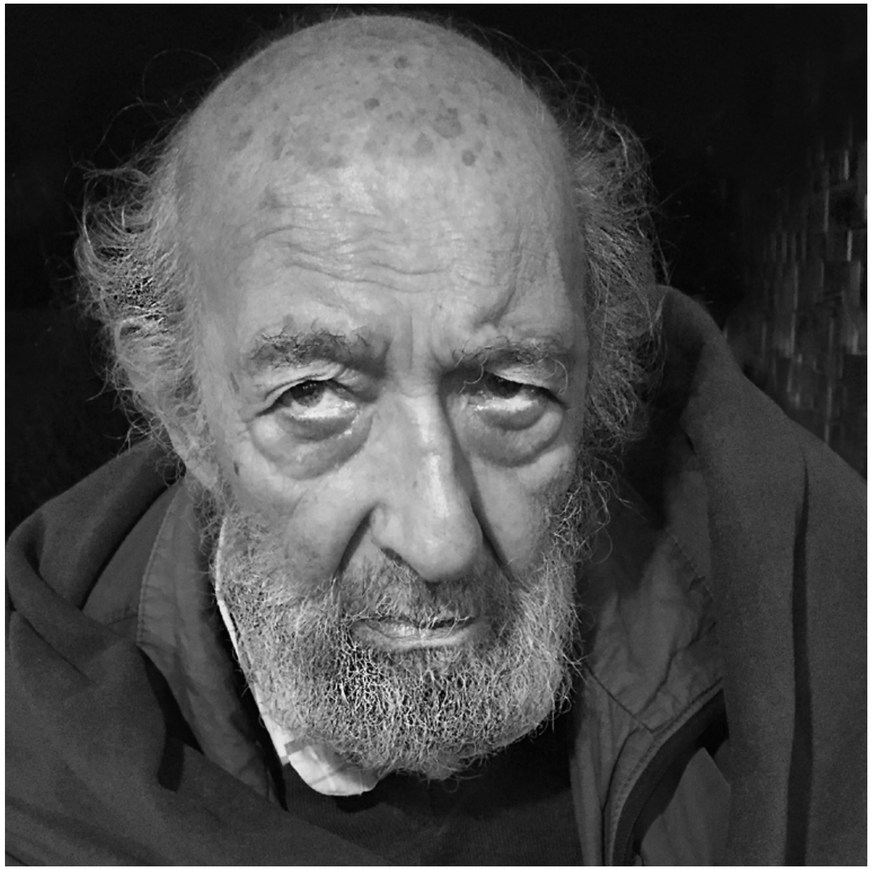

Yaşar Kemal, o'nun fotoğrafları için
"Ara Güler'in fotoğrafları büyük bir
Anadolu destanıdır" diyordu. ■

Ara Güler ve Moşe Koen. ■

İstanbul'un eski sokaklarını fotoğraf uğruna arşınlama arzusunu bugün bile tetikleyen kişi Ara Güler'dir. ■

Yayın Yönetmeni
Güney ÖZKILINÇ

Küratör
Erkan DOĞANAY

Grafik Tasarım
Ahmet GÜRLEN

Editör
Yasemin EKMEKCi

Proje Asistanları
Deniz ASLAN, Murat Sefa DiNÇ

Metinler:
Ekrem ATAER, Ercan ARSLAN, Fatih ASLAN, Enis BATUR,
Melih BERK, Hüsamettin CiNDORUK, Maria EKMEKÇiOĞLU, Şener ŞEN,
İlber ORTAYLI, Avadis KENDiR, İzzet KERiBAR, Dayk MiRiCANYAN, Deniz PULAŞ,
Ozan SAĞDIÇ, Nezih TAVLAŞ, Dilek TÜRKER, Hıncal ULUÇ, Cem YILMAZ, Uğur YÜCEL.

Bu katalog Küçükçekmece Belediyesi tarafından düzenlenen
MELiH BERK OBJEKTiFiNDEN "GÜLE GÜLE ARA GÜLER"
başlıklı sergi projesi kapsamında basılmıştır. Bütün hakları sınırlıdır. Yapılabilecek
alıntılar ve görsel kullanımlar Küçükçekmece Belediyesi ve eser/hak sahiplerinin
ancak yazılı izinlerine tabidir. Ekim 2020

1. Baskı
Birinci Baskı Matbaacılık ve Reklamcılık
Ekim 2020, İstanbul

ISBN 978-605-9110-19-8
T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sertifika No: 18772

KÜÇÜKÇEKMECE BELEDİYESİ
KÜLTÜR YAYINLARI

www.kucukcekmece.istanbul
444 4 360

MELiH BERK OBJEKTiFiNDEN

"güle güle ara güler"

KÜÇÜKÇEKMECE BELEDİYESİ

KEMAL ÇEBİ İLE

+1

HEP BİR FAZLASI